

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Bakalářská práce

2017

Zuzana Roztočilová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Zuzana Roztočilová

**Sociální integrace mongolské menšiny
v České republice**

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Zuzana Roztočilová**

Vedoucí práce: **Mgr. Jitka Cirklová, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

ROZTOČILOVÁ, Zuzana. *Sociální integrace mongolské menšiny v České Republice*. Praha, 2017. 53 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce Prof. Mgr. Jitka Cirklová, Ph.D.

Abstrakt

Práce se zabývá začleňováním zástupců jedné generace mongolské menšiny do české společnosti. Vychází z teorie, která vymezuje integraci jako čtyřdimenzionální proces, který spočívá v strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační dimenzi. Autorka, na základě kvalitativního výzkumu, studuje průběh tohoto procesu u generace mladých Mongolů, žijících dlouhodobě v České republice. Soustředí se na to, jak vnímají trvalý pobyt a jak české občanství. Jaký vliv na jejich integraci a identifikaci mají česká a mongolská kultura. Jakou pozici ve společnosti si přisuzují, zda se považují více za Mongoly nebo za Čechy a co ovlivňuje jejich sebe-identifikaci se zvoleným etnikem. V teoretické části práce autorka představuje teoretická východiska výzkumu sociální integrace a věnuje se také mongolské menšině v České republice a její kultuře. Druhá část se týká především metodologie kvalitativního výzkumu, metody sběru dat a jejich analýzy. Autorka provedla celkem šest polostrukturovaných rozhovorů, které analyzovala kódováním. Poznatky z nich shrnuje v poslední části práce, která je strukturovaná podle dimenzí. V závěru pak odpovídá na výzkumné otázky.

Abstract

The thesis is focused on inclusion of representatives of one generation of Mongolia minority into Czech society. It is based on the theory that defines integration as four-dimensional process, which consists of structural, cultural, interactive and identificational dimension. Author studies the development of this process within the young generation of Mongolians that are living in the Czech Republic in the long term, by qualitative research. She is concentrated on how they perceive the concept of permanent stay and Czech citizenship. How Czech or Mongolian culture affects the integration and identification. Which place they ascribe in the society, do they consider themselves as Mongolians or Czechs and what influences their self-identification with the ethnics. In the theoretical part the author present theoretical concepts of the survey of social integration and introduces Mongolian minority in Czech Republic and some their culture. The second part is concerned with the methodology of the qualitative research, methods of sampling and data analysis. The author did six semi-structured interviews that she analyzed by coding. She summarizes findings in the last chapter of the thesis, with is structured according to dimensions. In the conclusion, she answers her research question.

Klíčová slova

Sociální integrace, mongolská menšina, přistěhovalci, migrace, multikulturalismus.

Keywords

Mongolian minority, social integration, immigrants, migration, multiculturalism.

Rozsah práce: 84 690 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 17. 5. 2017

Zuzana Roztočilová

Poděkování

Nejdříve bych ráda poděkovala Mgr. Jitce Cirklové, Ph.D., za inspiraci, která mě dovedla k tomuto tématu a za její rady a podporu, které mi poskytla při vedení mé bakalářské práce. Děkuji také všem mým respondentům za otevřenost a důvěru, kterou ve mně vložili a samozřejmě ochotu mi věnovat svůj volný čas. V neposlední řadě bych chtěla vyjádřit své díky rodině, která mi byla oporou a hlavně Petrovi.

Sociální integrace přistěhovalců v České republice

Vedoucí práce: Mgr. Jitka Cirklová, Ph.D.

E-mail: jitkacirklova@yahoo.com

Námět práce zahrnující formulaci a vstupní diskusi poznávacího problému.

Ve své bakalářské práci se budu věnovat problematice integrace cizinců na území České republiky. Vzhledem k pádu socialistického režimu, vzniku Evropské unie a Schengenského prostoru, jehož se stala Česká republika součástí, se naše hranice čím dál více otevírají světu. V důsledku toho vznikají možnosti, které dříve neexistovaly. Vzhledem k téměř neomezenému pohybu po evropském území se lidé mohou rozhodnout, kde chtějí žít. Hlavním motivem migrace bývá zejména snaha zlepšit svou ekonomickou situaci. [Rákoczyová, Trbola, 2009] Méně časté jsou pak migrace z území, která jsou zasažena válečnými konflikty. V neposlední řadě se jedná také o migraci politickou, při které jsou občané, s jiným politickým smýšlením nuceni svou vlast opustit, aby předešli perzekuci. Podle motivace k migraci lze tedy mluvit o migraci ekonomické a politické. [Demografický informační portál] Tyto dva hlavní proudy se liší dle faktorů, obecně označovanými jako „push“ a „pull“, které je ovlivňují. Ekonomická nestabilita, rychlý demografický růst, válečné, náboženské a národnostní konflikty, zhoršení životního prostředí patří mezi „push“ faktory, které vytlačují obyvatele z jejich země. Na druhé straně jsou „pull“ faktory, jež migranty přitahují většinou na západ. Mezi ně patří ekonomická prosperita, politická stabilita, vysoké životní podmínky, svoboda a možnost seberealizace. Tyto faktory určují i hlavní proudy migrace, kterými jsou migrace z jihu na sever a z východu na západ. [Demografický informační portál] Nejvíce se do České republiky tedy stěhují migranti ze zemí bývalého Sovětského svazu, z Východní Evropy, ze sousedních zemí a z Asie. [Český statistický úřad, 2014]

S migrací je úzce spojen proces integrace. Tímto pojmem označujeme postupné začlenění přistěhovalců do společnosti země, do které migrují. Cílem integrace by mělo být vzájemně přínosné soužití přistěhovalců s místním obyvatelstvem. [Ministerstvo práce a sociálních věcí] Kromě vzájemného kulturního obohacení, integrace také výrazně zvyšuje možnosti uplatnění na trhu práce a proto mnoho migrantů navštěvuje centra pro integraci. Zajímá mě, jak se s integrací vypořádají kultury nám blízké a naopak kultury, jež jsou zcela odlišné od té české. Jakým problémům musí čelit a jak je pro ně nesnadné případně jednoduché se včlenit do české společnosti. Je jednodušší se pro Evropana integrovat do české společnosti, než pro cizince z jiného kontinentu? Jaké rozdíly jsou v integraci Evropana a přistěhovalců z Afriky či Asie?

Předpokládané metody zpracování

Bude se jednat o práci založenou na empirickém výzkumu s využitím kvalitativních metod. Konkrétně bych chtěla provést polostrukturované rozhovory s cizinci, kteří mají trvalý pobyt na území České republiky. Zajímá mě, proč přijeli právě sem, jaký mají názor na jejich začlenění do české společnosti a na procesy integrace, jež jsou zde zavedeny. Zda se cítí být součástí české společnosti. Chci se také soustředit na problémy, které je třeba pro správné začlenění do společnosti překonat a jak se jim to podařilo či naopak. Zda si našli jednoduše práci, bydlení, naučili se jazyk, seznámili se dobře a včas s českými zákony a pravidly, ať už s psanými, či nepsanými, zda mají mezi přáteli Čechy nebo zda znají českou kulturu. Následně bych chtěla porovnat, jak se přistěhovalci kulturně bližší českému obyvatelstvu začlenili do české společnosti oproti migrantům ze zemí mimo Evropu. Dotazovat se budu přistěhovalců z Ukrajiny a Ruska, jako nejpočetnější Evropské menšiny, imigrantů z Vietnamu, jež je, dle Statistického úřadu, nejvíce zastoupenou menšinou z mimoevropských zemí a dále imigrantů ze zemí Blízkého východu, jelikož se jedná o kultury, jež jsou výrazně odlišné od té české. Respondenty plánuji získat na základě kontaktu s Centrem pro integraci cizinců v Praze, kam dochází mnoho přistěhovalců především na kurzy češtiny. V úvahu by připadaly i případné rozhovory s lektory těchto kurzů, kde by mě zajímal především jejich názor na to, které národnosti na kurzy nejčastěji dochází a jak se dokážou přizpůsobit zdejší výuce.

Orientační struktura práce:

1. Úvod do tématu migrace a sociální integrace přistěhovalců v České republice
2. Metodologie práce
3. Výzkumný problém, výzkumná otázka
4. Analýza a interpretace dat.
5. Závěry a diskuse.

Orientační seznam literatury a zdrojů informací:

Odborná literatura:

BARŠOVÁ A., P. BARŠA. 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav.

CASTLES S., M. J. MILLER. 2014. *The age of migration: international population movements in the modern world*. London: Macmillan Press Ltd.

JOPPKE, C., E. MORAWSKA (eds.). 2003. *Toward Assimilation and Citizenship: Immigrants in Liberal Nation-States*. New York: Palgrave Macmillan.

KOSTAKOPOULOU, T. 2001. *Citizenship, Identity and Immigration in the European Union. Between Past and Future*. Manchester: Manchester University Press.

RÁKOCZYOVÁ, M., R. TRBOLA, O. HOFÍREK (eds.). 2009. *Sociální integrace přistěhovalců v ČR*. Praha: SLON.

Odborné časopisy:

BOSWELL, C. 2007. „Theorizing Migration Policy: Is There a Third Way?“ *International Migration Review* [online] 41 (1): 75-100 [cit. 27. 5. 2016]. Dostupné z: <https://www.ebsco.com>.

BOSSWICK, W., F. HECKMANN. 2006. „Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities“. *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*. [online] [cit. 27. 5. 2016]. Dostupné z: http://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf.

CARRERA, S. 2006. „A Comparison of Integration Programmes in the EU. Trends and Weaknesses.“ *Challenge Papers* [online] č. 1 [cit. 27. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceps.eu/>.

COLLETT, E. 2010 „The European Union’s Stockholm Program: Less Ambition on Immigration and Asylum, But More Detailed Plans.“ *Migration Policy Institute*

[online][cit. 27. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.migrationpolicy.org/article/european-unions-stockholm-program-less-ambition-immigration-and-asylum-more-detailed-plans>.

DRBOHLAV, D., Z. UHEREK. 2007. „Reflexe migračních teorií.“ *Geografie – Sborník České geografické společnosti*. [online] 112 (2): 125-141 [cit. 27. 5. 2016]. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>.

GOODMAN, S. W. 2010. „Integration Requirements for Integration’s Sake? Identifying, Categorising and Comparing Civic Integration Policies.“ *Journal of Ethnic and Migration Studies* [online] 36 (5): 753-772 [cit. 27. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.ebsco.com/>.

GOODMAN, S. W. 2010. „Measurement and Interpretation Issues in Civic Integration Studies: A Rejoinder.“ *Journal of Ethnic and Migration Studies* [online] 38 (1): 173-186 [cit. 27. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.ebsco.com/>.

URCIN, B., D. DRBOHLAV, T. KUČERA. 2008. *Možnosti migračního řešení perspektivního úbytku a demografického stárnutí obyvatelstva České republiky*. Sociologický časopis 44 (4): 653- 682.

Elektronické zdroje:

DEMOGRAFICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL. *Migrace* [online] [cit. 27. 5. 2016] Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_migrace=.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2016. *Zahraniční vztahy a EU: Integrace cizinců*. [online] [cit. 27. 5. 2016] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1278>.

Právní ukotvení integrace přistěhovalců v České republice a statistiky:

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2014. *Cizinci v České republice*. Praha: Český statistický úřad.

MINISTERSTVO VNITRA. 2016. „‘Koncepce integrace cizinců - Ve vzájemném respektu‘ a Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců v roce 2016.“ [online] [cit. 27. 5. 2016]. Dostupné z: http://cizinci.cz/repository/2154/file/Aktualizovana%20KIC%20a%20Postup_2016.pdf.

Koncepce hl. m. Prahy pro oblast integrace cizinců: <http://cizinci.cz/repository/2154/file/koncepce-final.pdf>

Koncepce integrace cizinců v roce 2005 a její další rozvoj: http://cizinci.cz/repository/2154/file/usneseni_2006_126_KIC.pdf

Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky:

http://cizinci.cz/repository/2154/file/Zasady_vlady_integrace.pdf

Strategie migrační politiky: <http://cizinci.cz/repository/2154/file/MV>

Strategie_migracni_politiky_CR.pdf

Statistiky cizinců v ČR: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/publikace-cizinci-v-cr>

Statistiky cizinců v ČR: http://cizinci.cz/repository/2154/file/koncepce_CSU.pdf

Centra pro integraci cizinců:

Integrační centrum Praha: <http://www.icpraha.com/>

Centrum pro integraci cizinců: <http://www.cicpraha.org/>

Poradna pro integraci: <http://p-p-i.cz/>

Sdružení pro integraci a migraci: <http://www.migrace.com/>

Centra na podporu integrace cizinců: <http://www.integracnicentra.cz/>

International organisation for migration: <http://www.iom.int/>

Obsah

ÚVOD.....	2
1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA VÝZKUMU.....	3
1.1 INTEGRACE.....	3
1.2 TEORIE INTEGRACE	4
1.2.1 <i>Strukturální dimenze</i>	5
1.2.2 <i>Kulturní dimenze</i>	6
1.2.3 <i>Interaktivní dimenze</i>	7
1.2.4 <i>Identifikační dimenze</i>	7
1.3 INTEGRACE NA ÚROVNI STÁTU	8
1.3.1 <i>Asimilace</i>	8
1.3.2 <i>Multikulturalismus</i>	11
1.4 MONGOLSKÁ MENŠINA V ČESKÉ REPUBLICE	12
2. METODOLOGIE.....	14
2.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	14
2.2 METODOLOGIE SBĚRU DAT	14
2.3 VÝBĚR RESPONDENTŮ	15
2.4 ETIKA VÝZKUMU	16
2.5 REFLEXE VÝZKUMNÍKA	17
2.6 MEDAILONKY RESPONDENTŮ	18
2.7 ANALÝZA DAT.....	19
3. EMPIRICKÁ ČÁST.....	21
3.1 STRUKTURÁLNÍ DIMENZE	21
3.1.1 <i>Přístup k institucím</i>	21
3.1.2 <i>Trvalý pobyt</i>	22
3.1.3 <i>České občanství</i>	23
3.1.4 <i>Dílčí shrnutí</i>	25
3.2 KULTURNÍ DIMENZE	26
3.2.1 <i>Jazyk</i>	26
3.2.2 <i>Vymezení vůči kultuře</i>	30
3.2.3 <i>Zachování mongolské kultury</i>	33
3.2.4 <i>Dílčí shrnutí</i>	34
3.3 INTERAKTIVNÍ DIMENZE	36
3.3.1 <i>Kontakty v České republice</i>	36
3.3.2 <i>Kontakt s Mongolskem</i>	37
3.3.3 <i>Dílčí shrnutí</i>	38
3.4 IDENTIFIKAČNÍ DIMENZE	39
3.4.1 <i>Vztah k České republice</i>	39
3.4.2 <i>Pocity nepřijetí</i>	40
3.4.3 <i>Vnímání etnické identity</i>	42
3.4.4 <i>Dílčí shrnutí</i>	45
ZÁVĚR	47
POUŽITÁ LITERATURA.....	49
SEZNAM PŘÍLOH.....	51
PŘÍLOHY	52

Úvod

Myslím, že jsem se do české společnosti začlenil velmi dobře, protože jsem měl moc dobrou učitelku češtiny, která mi/nám všechno poradila. Mám ještě ségru a ta je taky úplně v pohodě a je součástí nějaký skupiny a je pořád venku a tak. Vlastně ani neznáme žádného Mongola, Petr

Ve své práci se věnuji tématu, jež je úzce spojeno s migrací a přistěhovalectvím a to sociální integraci mongolské menšiny v České republice. Migrace má ohromný vliv na země, které jsou jejím cílem, ovlivňuje velikost, strukturu populace nebo také kulturu dané země. Má ale také vliv na samotné přistěhovalce, kteří se ocitají v neznámém prostředí, což s sebou nese mnoho nebezpečí. Česká republika nepatří mezi země, které mají dlouhou historii migrace, přesto i zde dochází k určitému vývoji, jak migračních, tak integračních politik, jež mají za cíl usměrňovat migraci a pomoci přistěhovalcům se začleněním do nové společnosti. Integrace migrantů je velmi důležitá pro to, aby se nevytvářely komunity uzavřené samy do sebe, kde může docházet k vyčlenění jedinců dané komunity ze společnosti. Hostitelská země tak může profitovat z přínosů migrace a nemusí nést negativní důsledky. Každý se ale dívá na integraci z jiného úhlu. Mně bude zajímat především úhel pohledu samotných přistěhovalců, kteří přijeli do České Republiky.

Integračními strategiemi imigrantů se zabývá kolektiv autorů v čele s Miroslavou Rákoczyovou a Robertem Trbolou v knize Sociální integrace přistěhovalců v České Republice. Ti si práci strukturují na čtyři dimenze integrace: strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační, přičemž se zaměřují především na trh práce, a tedy na strukturální dimenzi. Autoři dotazovali celkem 251 imigrantů ze zemí bývalého Sovětského svazu, z takzvaných vyspělých zemí, z nových zemí Evropské Unie a ze zemí z takzvaného třetího světa. Já jsem se rozhodla inspirovat strukturou této práce, nicméně se budu soustředit pouze na mladé Mongoly, kteří přijeli do České republiky s rodiči. Cílem práce je popis a porozumění procesu integrace, jak probíhá konkrétně u jedné generace mongolské menšiny a ve čtyřech různých dimenzích. Zajímá mě, jak se byli schopní začlenit a jak vnímají svojí pozici v české společnosti. V průběhu práce odpovím také na otázky, jaké etnické skupiny se cítí být a jakou kulturu považují

Mongolové v České republice, za svojí a jak se staví k české a mongolské kultuře. Téma zkoumám kvalitativně na základě šesti polostrukturovaných rozhovorů, které mi umožní téma studovat do hloubky. Data jsem analyzovala otevřeným kódováním, které mi pomohlo si určit důležitá témata v průběhu analýzy.

Nejdříve představuji teoretická východiska výzkumu, kde vysvětluji základní pojmy pro pochopení problematiky, jako je integrace, teorie sociální integrace, asimilace a multikulturalismus. Věnuji se i mongolské menšině v České republice a její kultuře. V kapitole metodologie objasňuji metodu výzkumu, sběru dat a analýzy, etiku výzkumu a zamýšlím se nad svojí pozicí výzkumníka. V empirické části popisuji zjištěné poznatky a v závěru odpovím na výzkumné otázky a zhodnotím přínosy a limity práce.

1. Teoretická východiska výzkumu

1.1 Integrace

Nejdříve je třeba vysvětlit pojem integrace, který není úplně jednoznačný. Může na něj být pohlíženo z úrovně státu, skupiny či jedince a také jako na proces či jako na výsledek tohoto procesu. Za integraci na úrovni jedince se považuje „jak samotný proces začleňování jedinců (popřípadě skupiny) do většinové společnosti, tak i následný *výsledný stav*“. Proces integrace tedy spočívá v postupném včleňování imigrantů či přistěhovalců, do společnosti země, do které přicházejí, která funguje na základě dané struktury a určitých pravidel. Integrace je z pohledu přistěhovalců proces, kdy se učí, jak daná společnost funguje, jaká jsou jejich práva a povinnosti a jaká je kultura hostitelské země. Během tohoto procesu mají možnost si vybudovat jak společenský status v nové společnosti, tak i pocit, že do této společnosti patří, a že se s ní identifikují. Z pohledu hostitelské společnosti jde, na druhou stranu, o proces, který umožňuje jak lepší přístup přistěhovalců k institucím, tak rovné podmínky příležitostí pro migranty [Seidlová 2015: 404].

Dle koncepce integrace cizinců Ministerstva vnitra by mělo být cílem integrace vzájemně přínosné soužití přistěhovalců s místním obyvatelstvem [Ministerstvo vnitra

ČR 2016]. Jedná se tedy o oboustranný proces [Heckmann, Schnapper, 2003]. Migranti cestují do země, kterou pořádně neznají, a tak se musí naučit nová pravidla, na druhé straně stojí hostitelský stát, který se snaží zajistit, aby průběh integrace proběhl, co možná nejlépe. A to z důvodu, že migrace může mít velký vliv na hostitelskou zemi, a to konkrétně na velikost a složení její společnosti. Dle Wolfganga Bosswicka a Friedricha Heckmanna je obecně integrace „chápána jako proces inkluze imigrantů do institucí a vztahů hostitelské společnosti“¹ Autoři ve své práci také citují Lockwooda a jeho teorii sociálních systémů, která rozlišuje sociální a systémovou integraci. Systémová integrace je výsledkem fungování státu a jeho institucí a organizací. Oproti tomu sociální integrace je proces včleňování jedinců do společnosti hostitelské země, ať už utvářením vztahů k ostatním lidem či k nové společnosti [Lockwood in Bosswick, Heckmann 2006: 2].

Systémovou integraci tedy můžeme chápat, jako integrační politiku hostitelské země. Dle Baršové a Barši integraci označujeme postupné začlenění přistěhovalců do společnosti země, do které migrují, oproti tomu, integrační politika je opatření na včleňování přistěhovalců do přijímací společnosti [Baršová, Barša 2005: 35]. Ta je velmi důležitá, jelikož má významný podíl na úspěšnosti celého procesu integrace. Zde hrají roli i další faktory, jde o „postoje veřejnosti vůči odlišnostem, ať už rasovým, etnickým či kulturním, nastavení migrační (...) politiky, ekonomickou situaci, otevřenost vzdělávacího systému ad.“ [Rákoczyová (eds.) 2009].

1.2 Teorie integrace

Autoři Bosswick a Heckmann [2006] podobně jako Schnapper a Friedrich Heckmann, popsali čtyři různé dimenze integrace. Strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační integraci. Strukturální integrace spočívá v tom, že imigrant získává přístup ke klíčovým institucím své hostitelské země. To znamená především na trh práce, ke školství, bydlení nebo zdravotnickému systému. Kulturní dimenzí se myslí především

¹ Cit. v originálním znění: Integration is understood as the process of inclusion of immigrants in the institutions and relationships of the host society.

ovládnutí jazyka hostitelské země, což výrazně zjednodušuje uplatnění na trhu práce. Proces, kdy si jedinec osvojuje cizí kulturu, se nazývá akulturace. Interaktivní dimenzí má autor na mysli proniknutí přistěhovalce do společenských sítí. Za ty považujeme přátelství, manželství či různé známosti. Poslední dimenzí je identifikační integrace, kdy se jedinec identifikuje, jako součást sociálního systému hostitelské země, sám se cítí být součástí etnické skupiny hostitelské země [Heckmann, Schnapper, 2003]. Tato teorie mi pomůže práci lépe strukturovat a vymezit téma zkoumání. Inspirací pro použití této teorie mi byla práce kolektivu autorů, vedeném Miroslavou Rákoczyovou a Robertem Trbolou - Sociální integrace přistěhovalců v České republice [2009]. V následující části práce rozeberu podrobněji jednotlivé dimenze integrace, tak jak je chápe Bosswick a Heckmann.

1.2.1 Strukturální dimenze

Častým důvodem k emigraci je hledání práce či lepších životních podmínek. K tomu je třeba mít přístup k institucím a organizacím, které toto poskytují. Je třeba mít přístup ke zdravotnické péči, ke vzdělávacímu systému, na trh práce, na trh s bydlením apod. To je velmi důležité proto, aby se jedinec mohl cítit součástí společnosti, a mohl tak získat vyšší socioekonomický status. Díky tomu má k dispozici více možností a prostředků ve společnosti. „Strukturální integrace znamená získání práv a přístupu k pozici a statusu v hlavních institucích hostitelské společnosti: trh práce, vzdělávací systém, systém bydlení, sociálním institucím (včetně zdravotnického systému) a úplné politické občanství“² [Bosswick, Heckmann 2006: 9]. Například k tomu, aby se člověk mohl účastnit politických voleb v zemi, je zapotřebí státní občanství této země. To je podmínka pro politickou participaci a i pro jakýkoliv politický vliv. Získání státního občanství otevírá imigrantovi možnost v této zemi už zůstat.

Je ale také možné, že se jedinec do výše zmíněných institucí nezačlení a raději inklinuje k „etnické kolonii“ či „transnacionálnímu systému“ [Wiley, 1970 in Bosswick, Heckmann 2006: 9]. Tím získá více práv, ale zároveň méně možností, jak se realizovat

² Cit. v originálním znění: Structural integration means the acquisition of rights and the access to position and status in the core institutions of the host society: the economy and labour market, education and

ve společnosti, jelikož zde neproběhne integrace v takové míře, aby se člověk opravdu začlenil. Státní systém poskytuje imigrantům daleko více, než transnacionální systémy.

To jaké mají imigranti příležitosti se začlenit je dáno vlivem okolních podmínek, záleží například na ekonomické situaci hostitelského státu [Bosswick, Heckmann 2006: 10]. Důležité jsou ale také dovednosti a charakteristiky samotných migrantů. „Jedná se například o jejich kulturní a sociální kapitál, jazykové dovednosti, motivaci k migraci, vzdělání, kvalifikaci a aspirace v nové společnosti“ [Martikainen 2005 in Rákoczyová 2009: 15].

1.2.2 Kulturní dimenze

I kulturní dimenze integrace je velmi důležitá pro získání pozice v nové společnosti. Je třeba si ale nejdříve říci, co je to vlastně kultura. Jedná se o velmi složitý a nejednoznačný termín, jelikož existuje obrovské množství definic. Podle Richarda T. Schaefera je kultura souhrn naučených, sociálně přenesených zvyků, vědění, materiálních předmětů a chování. Obsahuje to nápady, hodnoty a artefakty (například DVD, komiksy a možnosti antikoncepce) skupin lidí³. Aspekt kultury je například i to, že někdo cítí vlasteneckou náklonnost nebo hrdost k vlajce svého státu, nebo ke své národní tradici, jako je například tango v Argentině [Schaefer, 2013: 55].

Tato dimenze konkrétně “odkazuje na kognitivní, behaviorální a subjektivní změnu jedince: což je nazýváno kulturní integrací (neboli akulturací)”⁴ K této změně dochází i při zachování specifických kulturních rysů dané pro etnikum přistěhovalce. Jedinec se naučí novým zvykům a pravidlům, aniž by se vzdal vlastní kultury, což vyžadovala dříve například asimilace, kterou vysvětlím v kapitole níže. Nemění se ale pouze přistěhovalce. Jelikož se jedná o oboustranný proces, je třeba, aby se změnila i

qualification systems, the housing system, welfare state institutions (including the health system), and full political citizenship.

³ Cit. v originálním znění: Culture is the totality of learned, socially transmitted customs, knowledge, material objects, and behavior. It includes the ideas, values, and artifacts (for example, DVDs, comic books, and birth control devices) of groups of people.

⁴ Cit. v originálním znění: refers to an individual's cognitive, behavioural and attitudinal change: this is termed cultural integration (or acculturation).

společnost, aby se naučila přijímat imigranty a byla schopná nabídnout imigrantům dobré podmínky. Společné fungování více kultur vedle sebe, je obohacující, jak pro imigranty, tak pro hostující společnost. Pro imigranty není toto spojení jednoduché, je třeba, aby zachování jejich vlastní kultury neohrozilo začlenění do společnosti [Bosswick, Heckmann 2006: 10].

1.2.3 Interaktivní dimenze

Pokud jedinec projde interaktivní integrací, pak to znamená, že je začleněn do sociálních vztahů hostitelské společnosti. Za ukazatele této dimenze považují Bosswick s Heckamannem: „sociální sítě, kamarádství, partnerství, manželství a členství v dobrovolnických organizacích“⁵ [Bosswick, Heckmann 2006: 10]. Tato dimenze přichází většinou jako první na řadu v rámci procesu integrace. Je ale třeba odlišit, zda se podařilo jedinci navázat vztahy s hostitelskou společností či s etnickou skupinou. Na začátku je pro imigranta jednodušší navázat vztahy s ostatními přistěhovalci či s lidmi stejného etnika a etnickými skupinami, protože sdílejí stejný zážitek a někdy i stejnou kulturu. To je velmi přínosné v rámci předávání zkušeností jak se orientovat v nové společnosti. Může to ale také znamenat překážku v navázání vztahů s lidmi z většinové společnosti a v následném začlenění se. Jedinec se pak stane součástí etnické menšiny, což může snížit jeho možnosti seberealizace, jelikož nedosáhne takového sociálního a kulturního kapitálu. Pro začlenění je tedy důležité budování sociálních vztahů nejen v rámci etnické skupiny, ale také v rámci hostitelské společnosti [ibid.].

1.2.4 Identifikační dimenze

Poslední částí integrace je identifikační dimenze, kterou si většinou imigrant prochází až jako poslední, pokud vůbec. To je velmi důležité zmínit, protože ostatní částí integrace jedinec potřebuje k řádnému fungování ve společnosti. Měl by získat

⁵ Cit. v originálním znění: social networks, friendships, partnerships, marriages and membership in voluntary organizations.

přístup k institucím, vědět, jak se chovat ve společnosti a jaké jsou její zvyky, normy a pravidla, aby se mohl účastnit na jejím fungování. To neplatí pro identifikační fázi. Identifikace s cíli hostitelské společnosti a pocit, že do ní patřím, nejsou podmínkou pro účast v hostitelské společnosti. Přistěhovalec je přesto může nabít v souvislosti s pocitem přijetí ze strany většinové společnosti. Identifikační integrace je spojena zejména s pocitem, že mě společnost přijímá, že do ní patřím a že sdílím její hodnoty [Bosswick, Heckmann 2006: 10].

Na druhou stranu se může stát, že se jedinec integruje do nějaké přehlížené subkultury, ať už kvůli tomu, že neumí jazyk nebo je chudý nebo na základě svého rozhodnutí a svým hodnotám. Tento stav se dá označit jako kulturní pluralismus [Portes, Zou 1993 in Bosswick, Heckmann 2006], jako segmentovaná asimilace [Gordon 1964] nebo jako segmentovaná integrace [Bosswick, Heckmann 2006]. V krajním případě se jedinec necítí být součástí ani hostitelské společnosti ani své zemi původu, s kterou zpřetrhal vazby. Následkem je pocit, že nikam nepatří a jsou přehlíženi [ibid.].

1.3 Integrace na úrovni státu

Integrace na úrovni státu probíhá v rámci integračních politik, které ji řídí. Ty se liší, jak v rámci jiných historických období, tak i v rámci různých států. Zde se zaměřím pouze na dva nejdůležitější typy, které měly vliv na vývoj současných integračních politik především v Evropě a ve Spojených státech. Jsou jimi asimilace a multikulturalismus. Jedná se také o dva krajní a protilehlé póly, jak lze uchopit integraci. Následně nastíním, jaké je současné postavení České republiky k integraci přistěhovalců.

1.3.1 Asimilace

Integrační politiky, jak jsem již zmínila výše, jsou opatření státu, která formují určitým způsobem integraci a její průběh v dané zemi [Baršová, Barša 2005:11].

Existují tři základní modely integrace, které vznikly v západní Evropě. Jsou jimi etnicko-exklusivistický, asimilační a multikulturní model. Etnicko-exklusivistický model byl aplikován především v Západním Německu do konce 90. let [ibid. 36]. Vzhledem k tomu, že již není aktuální, tak se jím nebudu nijak blíže zabývat. V dalších řádcích se tedy pokusím vysvětlit asimilační a multikulturní model, jelikož se jedná o nejrozšířenější ideální typy, které formovaly integrační politiky v Evropě. Je třeba je tedy spíše brát jako určité prototypy, které představují dva úplně odlišné přístupy k integraci imigrantů [ibid.: 36].

Asimilace je prototyp integrace, který pochází z Francie. Jedná se o termín, který je považovaný za výsledek integrace a dříve považovaný za úspěšnou integraci. „Asimilace je chápána jako jednostranný proces, ve kterém se imigranti a jejich potomci vzdají své kultury a úplně se adaptují do společnosti, do které emigrovali.“⁶ Výsledkem integrace, dle tohoto modelu, by měla být homogenní kultura. Jedná se o koncept spojený s etnocentrickým vnímáním světa, kdy západní kultura je nadřazená ostatním kulturám, a proto by se měly jiné kultury přizpůsobit té západní. Přestože asimilace překonala období, kdy byla tabu, je dnes chápána spíše hanlivě a to z důvodu, že potlačuje kulturu přistěhovalců [Bosswick, Heckmann 2006: 2]. Ve Francii jsou přistěhovalci přitom bráni jako rovnoprávní členové společnosti, je ale třeba, aby se nehlásili ke své kultuře a stali se občany Francie. To znamená, že musí identifikovat jako příslušník daného státu a zcela převzít jeho normy [Baršová, Barša 2005: 36].

O asimilaci v americkém kontextu píše M. M. Gordon, podle kterého se přistěhovalci přizpůsobují do nové společnosti skrze kulturní asimilaci neboli akulturaci. Jedná se zde spíše o proces, který může vyústit v různé výsledné stavy, podle toho do jak velké míry proběhne kulturní asimilace. Tyto stavy popíšu později. Proces integrace probíhá v několika fázích: kulturní či behaviorální, strukturální, identifikační, postoje přijímající, chování přijímající a občanská⁷ [Gordon 1964: 70-71]. Zda se dokáží úplně začlenit, závisí především na přijetí či nepřijetí většinovou společností.

⁶ Cit. v originálním znění: Assimilation has been understood as a one-sided process, in which immigrants and their descendants give up their culture and adapt completely to the society they have migrated to.

Asimilace i zde vede ke ztrátě původní kultury přistěhovalců a zároveň má jít o zcela přirozený proces [Algan et al. 2012].

Nemusí tomu ale tak být za všech okolností. Gordon totiž ve své teorii mluví i o asimilaci, která není tak radikální, co se týče ztráty kultury imigrantů. Autor charakterizuje v této teorii tři možné prototypy výsledných stavů vycházející z asimilace: adaptace, „melting-pot“ nebo kulturní pluralismus [Gordon 1964]. První z těchto výsledných stavů představuje způsob adaptace přistěhovalců na hostitelskou společnost, jakou jsem vysvětlovala již výše. Dá se říci, že se jedná o úplnou asimilaci. Imigranti kompletně přijmou hostitelskou kulturu a tím se stávají právoplatnými občany a zapadnou do společnosti, díky čemuž nevzniknou konflikty mezi různými kulturami [ibid.: 69].

Dále může dojít také ke stavu, který Gordon nazývá jako „melting pot“, který lze doslovně přeložit jako tavící kotel. Zde na rozdíl od prvního příkladu dochází k smíchání kultury. Kulturní návyky, zvyky, chování a normy nepřejímá pouze přistěhovalec od většinové společnosti. Funguje to i naopak, kdy příslušníci hostitelské společnosti přijímají určité kulturní znaky přistěhovalců. „Melting pot“ přetavil tyto dvě skupiny do jedné, společensky i kulturně⁸. Dochází tak k obohacení na obou stranách [ibid.: 74].

Posledním typem je kulturní pluralismus, který spočívá v zachování obou kultur, přičemž zde nedochází ke všem procesům, jež jsou součástí kulturní asimilace. V pluralitní společnosti tedy existují vedle sebe různé kultury, jak kultura hostitelské země, tak i kultura přistěhovalců. Nedochází zde k přejímání kultury přistěhovalců hostitelskou společností. Společně s tím si imigranti jsou schopni udržet svojí kulturu. Například formou komunit, kde mají vlastní instituce, mluví vlastním jazykem, a pohybují se mezi lidmi, kteří se identifikují se stejnou kulturou. V negativním důsledku může dojít k vytvoření minorit, jež jsou znevýhodňované [ibid.: 158].

⁷ Cit. v originálním znění: cultural or behavioral, structural, marital, identificational, attitude receptional, behavior receptional, and civic asimilation

⁸ Cit. v originálním znění: The melting pot has melted the two groups into one, societally and culturally.

1.3.2 Multikulturalismus

Multikulturalismus se stal novým modelem integračních politik, které si prošly náporom imigrantů. Stal se protikladem proti asimilaci, která byla vnímána velmi negativně [Alba, Nee 2005]. Konkrétně asimilace ve smyslu procesu, při které je od přistěhovalců očekáváno, že se vzdají své kultury, aby přijali kulturu hostitelské země. Ani multikulturalismus není jednoznačný, je možné se na něj dívat z mnoha pohledů [Bosswick, Heckmann 2006: 7].

Tento koncept může být chápán jako změna od homogenní k heterogenní společnosti, ve které existují různé kultury vedle sebe. Dochází ke kulturním změnám, které mají dopad jak na nově příchozí, tak na hostitelskou společnost. Může se jednat o určitou perspektivu kultury, která je spíše směsí různých kultur, než aby se jednalo o nějakou čistou formu. Dle této interpretace se kultury navzájem různě mísí a přebírají od sebe neustále různé prvky. Kulturní zvyky a tradice, jako například folklór, životní styl či jídlo, se promítají do hostitelské kultury, což ji obohacuje. Multikulturalismus může také znamenat tolerantní postoj veřejnosti k přistěhovalcům a přijetí jejich kultury do většinové společnosti [ibid.: 8].

V multikulturalismu mají přistěhovalci stejná práva, jako většina, přičemž si zachovávají svoje specifické kulturní znaky, jak je například jazyk či zvyky, kterými se liší od většinové společnosti. „Jsou jim dána stejná práva jako ostatním občanům a neočekává se od nich, že se vzdají svých kulturních specifík – naopak tato specifika jsou do jisté míry podporována“ [Castles, Miller 1998 in Seidlová 2012]. Imigranti se nestávají subjekty asimilace, kde je jim vnucována cizí identita, ale sami si jí utvářejí skrze začleňování [Algan et al. 2012]. „(...) společnost přistupuje k přistěhovalcům jako ke kulturně odlišným komunitám, které mají harmonicky soužit v rámci širšího politického celku.“ Základní jednotkou integrace není jednotlivec, ale komunita [Baršová, Barša 2005:36].

Dle autorů Bosswicka a Heckamanna je vytváření etnických skupin důsledek přirozeného vývoje v multietnické společnosti. Nejedná se ale o skupiny nově příchozích imigrantů, ale o již „historicky a teritoriálně zakořeněné etnické minority“. Tyto komunity mají vlastní instituce, které mohou pomoci nově příchozím migrantům, ale rozhodně by neměly bránit při začleňování do hostitelských institucí [Bosswick, Heckmann 2006: 7].

1.4 Mongolská menšina v České republice

Migrace mongolské menšiny do České republiky byla většinou spíše okrajová. Výraznější migrace probíhala za minulého režimu od 60. let minulého století po Sametovou revoluci, díky spolupráci mezi Mongolskem a Československem. Jednalo se zejména o migraci pracovní, ale přijelo sem i mnoho studentů, kteří zde studovali vysokou školu a pak se zde usadili a založili rodinu. Po roce 1989 docházelo k mírnému nárůstu počtu migrantů až na 3000 do roku 2005. Mezi lety 2005 a 2008 došlo k další výraznější migraci, která byla způsobená nábořem pracovníků, organizovaný usazenými Mongoly v Česku. Tento nárůst ustal následkem ekonomické krize roku 2008, kde se také zpřísnily podmínky pro udělování víz imigrantů z tzv. třetích zemí. Mezi problémy, které souvisely s novou migrační vlnou po roce 2005, patří, nepřátelské chování a někdy dokonce xenofobní reakce ze strany české společnosti [Feistingerová 2010: 33-35].

V dnešní době (data k 31. 12. 2016) je u nás celkem 6799 Mongolů, z nichž 1797 je zde na dlouhodobý pobyt nad 90 dní. Celkově je zde nejvíce Mongolů od roku 2008, kdy v Česku pobývalo přes osm a půl tisíce Mongolů [ČSÚ 2017]. Jako motivaci k migraci Mongolové uvádějí jak vyšší výdělek, tak častěji, oproti imigrantům z jiných zemí, také „usazení a zajištění lepší budoucnosti“ [Feistingerová 2010]. Většina Mongolů v České Republice jsou dělníci, nicméně velmi často s vysokoškolským vzděláním [Společnost přátel Mongolska 2008 in Tóthová et al., 2011: 276-277]. V rámci začleňování do společnosti se, ale mnozí potýkají s nemalými problémy. Nejdůležitějšími jsou jazyková bariéra, problémy spojené s hledáním zaměstnání a bydlení, komunikace se státními orgány a negativní přístup veřejnosti [Feistingerová 2010]. Dle Společnosti přátel Mongolska bývá velkým problémem pro mongolské přistěhovalce jazyk, uzavřenost komunity, případně nelegální pobyt [Společnost přátel Mongolska 2008 in Tóthová et al., 2011: 277].

Tyto problémy vyplývají z velmi odlišné kultury a tím pádem nemají jednoduché postavení. Mongolové používají jazyk, který spadá do úplně jiné jazykové skupiny a jejich způsob života je velmi odlišný od toho našeho. Tato země „ je považována za zemi, kam civilizace zatím nepronikla. Obyvatelé zde žijí životem svých předků, jsou

spjati se svou zemí, milují a potřebují prostor“ [ibid.: 276]. Mongolští imigranti, ale většinou pocházejí z velkých měst, kde probíhá globalizace, která snižuje kulturní rozdíly [Feistingerová 2010]. Nicméně i přes globalizaci si jsou Mongolové schopni udržet svá kulturní specifika. Zde zmíním alespoň některá z nich. Mongolové jsou známí pro svou pohostinnost, úctu při přijímání darů nebo pro úctu ke starším, která se projevuje i při oslovení. Dále jsou Mongolové schopni uzavřít smlouvy pouze na základě ústní dohody, aniž by došlo k podpisu nějakého dokumentu. Od ženy je očekáváno, že bude zastávat roli matky, od muže, že zabezpečí rodinu. Mongolské rodiny, měly často více potomků a rodiče vyžadují od dětí poslušnost [ibid. 46-49]. Jsou zde dvě hlavní náboženství buddhismus (50% zastoupení v populaci) a šamanismus. Dále pak Islám (4 % obyvatel), přesto se mnoho lidí nehlásí k žádnému náboženství (40 %) [ibid. 50].

Pomoci překonat tyto kulturní bariéry mohou mongolské spolky v České republice. Jsou jimi Českomongolská společnost o. s., Klub přátel Asie, Pražská jurta o. s., Společnost přátel Mongolska o. s., Svaz Mongolů v Havlíčkově Brodě o. s., Svaz mongolských studentů v ČSSR o. s. [ibid. 53].

2. Metodologie

V metodologické části práce nejdříve nastíním výzkumné otázky a vysvětlím metodologii sběru dat a výběr respondentů, přičemž zhodnotím výhody i nevýhody zvolených metod. Poté se budu věnovat etice výzkumu a zhodnotím svoji pozici výzkumníka. V neposlední řadě uvedu dotazované respondenty skrze jejich krátké medailonky. Na závěr představím zvolenou metodu analýzy dat.

2.1 Výzkumné otázky

Ve své práci bych chtěla zjistit, jak proběhla a jak probíhají dimenze sociální integrace u zástupců mongolské menšiny v České republice. Mými konkrétními otázkami, na které jsem, v rámci výzkumu, hledala odpovědi, jsou:

1. Jak probíhají různé dimenze integrace u zástupců mongolské menšiny v České republice?
2. Jakým způsobem se byli schopni integrovat?
3. Jakou kulturu považují za svojí a jak se staví k české a mongolské kultuře?
4. Součástí jaké etnické skupiny se cítí být?

2.2 Metodologie sběru dat

Mým cílem výzkumu je zjistit, jakým způsobem se byli schopni začlenit zástupci mongolské menšiny do české společnosti. Jako metodu výzkumu jsem tedy zvolila kvalitativní výzkum, díky kterému můžu získat hlubší poznatky o této problematice, jelikož ještě není příliš probádaná [Flick 2009: 48]. Sběr dat jsem provedla na základě polostrukturovaných rozhovorů se zástupci mongolské menšiny. Polostrukturované rozhovory mi umožní lépe pochopit, jak dotazovaný danou problematiku vnímá ze svého pohledu, což je cílem mého výzkumu. Jak ji chápe, co vidí jako více podstatné, jaké události nebo formy a vzory chování jsou důležitější pro vysvětlení a pro pochopení [Bryman 2012: 471]. Zároveň je zde více prostoru pro koncepty a teorie,

které můžou teprve vyplynout z dat [Bryman 2012: 12]. To je ideální pro výzkum ještě ne úplně vyzkoumaného tématu.

Provedla jsem celkem šest polostrukturovaných rozhovorů s Mongoly, jež buď žijí, nebo studují či pracují v Praze, kteří žili alespoň jeden rok v České republice a umějí česky. Co se týče věkového a genderového rozložení respondentů, tak jsem dotazovala pět žen a jednoho muže ve věkovém rozpětí 20-27 let. Většinou se tedy jednalo o studenty až na dvě výjimky, a to zejména z toho důvodu, že starší Mongolové byli daleko méně nakloněni k poskytnutí rozhovoru. Rozhovory probíhaly v průběhu měsíců února až dubna v Praze, přičemž jsem se časově snažila přizpůsobit respondentům. Konaly se v kavárnách či restauracích, až na jednu výjimku, kdy jsem prováděla rozhovor přes Skype, protože respondentka byla na studijním pobytu v Anglii. Místo jsem vybírala tak, aby bylo příjemné pro respondenta a nebylo zde mnoho rušivých elementů a tak, aby bylo pro respondenta blízko od školy či zaměstnání.

2.3 Výběr respondentů

Pro výzkum jsem vybrala dva způsoby výběru respondentů. Nejdříve jsem použila metodu kriteriálního vzorkování, kdy jsem vybrala respondenty na základě předem stanovených kritérií tak, aby byli, co nejvíce relevantní pro výzkum [Hendl 2005: 154]. Vybírala jsem respondenty, kteří splňují tyto podmínky: a) žijí nebo žili v České republice alespoň jeden rok b) umí česky, to znamená, že už prošli značnou částí integrace - tuto podmínku si také kladu z důvodu, že by pro mě bylo velice složité výzkum provádět v jiném jazyce. Několik respondentů jsem kontaktovala na základě známé, studující Mongolistiku, která mi dala doporučení na několik Mongolů a Mongolek, jež umí česky. Další kontakt jsem také získala na doporučení kamaráda, jenž má za kamarádku Mongolku, která žije dlouhodobě v České republice. Nejdříve jsem tedy zjišťovala, zda respondenti splňují mnou dané podmínky a následně, pokud tomu tak bylo, jsem s nimi provedla rozhovor.

Dále jsem použila metodu sněhové koule, to znamená, že ostatní respondenty jsem si zvolila na základě doporučení, které jsem obdržela od současných informátorů [Hendl 2005: 154]. Tato metoda byla poměrně efektivní, jelikož jsem se tak dostala k respondentům, ke kterým bych se jinak nedostala. Jsem si vědoma toho, že zvolené metody jsou v mnoha publikacích kritizované za svojí nereprezentativnost. Je pravda, že výsledky výzkumu nejdou zobecnit na populaci a budou se velmi těžko porovnávat s výsledky jiných výzkumů. Nicméně to nevidím, jako komplikaci, jelikož cílem mého výzkumu je prohloubit znalosti o dané problematice, o které, vzhledem k její specifičnosti, ještě nebylo tolik napsáno.

Nakonec se mi vzorek respondentů zúžil pouze na jednu generaci mladých lidí od 20 do 26 let, kteří přijeli do České republiky mezi 2. a 13. rokem. Všichni jsou studenty nebo absolventy vysoké školy ať už prezenčně či dálkově. Jedna respondentka již vystudovala vysokou školu a jedna ji momentálně studuje dálkově. Podařilo se mi tak zachytit jednu generaci mongolské menšiny v České republice.

2.4 Etika výzkumu

V rámci výzkumu jsem se snažila dbát na etické principy, které jsou součástí sociologického výzkumu. Před každým rozhovorem jsem nejdříve každého informátora seznámila s tématem mého výzkumu, i když spíše obecně, jelikož jsem nechtěla ovlivnit jeho následnou výpověď. Ještě před začátkem nahrávání rozhovoru jsem se každého zeptala na souhlas s tímto nahráváním a ubezpečila jsem ho, že nahrávku nebudu nikde šířit. To bylo, dle mého názoru, pro mnoho respondentů uklidňující. Poté jsem je informovala o tom, že data použiji pouze pro účely své bakalářské práce, a že je anonymizuji. To znamená, že nikde neuvedu jejich jméno a data si tedy nikdo nemůže spojit s konkrétní osobou. Seznámila jsem je také s pravidly rozhovoru. Pokud je respondentovi nějaká otázka nepříjemná, je možné ji vynechat a zároveň se může rozhodnout, že se výzkumu neúčastní a z rozhovoru kdykoliv odejít. Informovaný souhlas je tedy na každé nahrávce rozhovoru a obsahuje všechny informace, které by měl, podle dostupné literatury týkající se kvalitativního výzkumu [Flick 2009, Bryman 2012]. Ta také říká, že každý výzkumník musí dbát na to, aby nedošlo k žádné újmě

respondenta a to tak, že s nahrávkou z rozhovoru jedná, jako s důvěrnou a v rámci publikování výsledků z dat, zabezpečí, aby respondenty nebylo možné identifikovat [Bryman 2012: 136]. Vše výše zmíněno jsem dodržela, nahrávku jsem nikde nezveřejnila a data jsem anonymizovala použitím pseudonymů, což bylo dostačující vzhledem k tomu, že jsem v rozhovorech neprobírala žádná citlivá data.

2.5 Reflexe výzkumníka

Moje pozice výzkumníka byla určitě oslabená tím, že jsem se nikdy předtím nezabývala mongolskou kulturou a mongolskou menšinou. Tím pádem jsem pro některé dotázané nemusela zpočátku působit důvěryhodně. Navíc jsem pro ně byla ta Češka, která je součástí většinové, české společnosti, vůči které se občas během rozhovoru vymezovali, a která se někdy vůči nim vyjadřovala například rasisticky či nepřátelsky. Občas při kritice české kultury například zmiňovali slovní spojení jako: „bez urážky“, nechtěli se mě tedy nějak dotknout, z toho důvodu možná ta kritika nemusela být úplně otevřená. Viděli mě jako tu druhou, což se mohlo promítnout do výsledků výzkumu. Proto jsem se snažila všem respondentům ukázat, že chci jejich problémy pochopit. Byli hodně překvapení, že se zajímám o Mongoly a jejich kulturu, ale zároveň je to potěšilo. Myslím, že většina velmi ráda sdílela svoje příběhy a během rozhovorů pochopili, že se o téma opravdu zajímám.

Negativně mohlo ovlivnit můj výzkum i to, že jsem sama identifikovala své respondenty, jako Mongoly. Již při zkontaktování jsem jim vysvětlovala, že mě zajímá integrace mongolské menšiny do české společnosti, čímž jsem je rovnou označila za Mongola. Pokud šlo tedy o jejich samotnou identifikaci, mohli být ovlivnění mým vnímáním jejich identity. Současně mohli mít pocit, že by se měli nějak vymezit vůči české společnosti. S tím souvisí i to, že nemám moc zkušeností s kvalitativním dotazováním, tím pádem jsem občas respondenty přerušovala, přitom mohli říci něco přínosného samo od sebe. Někdy jsem pokládala lehce nabádavé otázky nebo jsem položila několik otázek najednou.

To, že jsem nijak jinak nebyla angažovaná do výzkumného problému, mi ale na druhou stranu pomohlo si udržet odstup od tématu a snažit se být, co nejvíce objektivní.

2.6 Medailonky respondentů

Respondentka 1, délka rozhovoru: 1 hodina 40 minut

Pětadvacetiletá Tamara pracuje v oblasti marketingu v Praze, kde žije s přítelem. Při práci dálkově studuje vysokou školu. Do České republiky přijela poprvé v pěti letech s rodiči, kteří tu již předtím studovali na vysoké škole. Poté se vrátila s rodiči zpátky do Mongolska a po dvou letech se opět vrátila a již tu zůstala. Její rodiče žijí momentálně napůl v Mongolsku a napůl v Česku. Rozhovor probíhal v kavárně a vzhledem k tomu, že jsme se znaly letmo z dřívějších let, byl rozhovor velmi otevřený.

Respondentka 2, délka rozhovoru: 1 hodina 29 minut

Anetě je dvacet let, studuje prvním rokem na vysoké škole v Praze a žije zde na koleji. Do České republiky, konkrétně do Nymburka, přijela poprvé ve čtyřech letech s rodiči, kteří sem přijeli kvůli práci. Po roce se, ale vrátila na rok zpět do Mongolska a následně přijela zpět do České Republiky, kde již zůstala. Rozhovor probíhal v bistro s kavárnou.

Respondentka 3, délka rozhovoru: 56 minut

Studentka Katka, které je 22 let, se odstěhovala s rodiči z Mongolska v 10 letech do Prahy, kde i žije. Momentálně je ve druhém ročníku na vysoké škole, ale dříve se věnovala intenzivně hře na housle a přemýšlela o konzervatoři. Sešly jsme se v kavárně a jednalo se o velmi otevřený rozhovor, jelikož jsme se dříve již trochu znaly.

Respondentka 4, délka rozhovoru: 1 hodina 40 minut

Simona je šestadvacetiletá studentka vysoké školy, která přijela s rodiči a s tetou do České republiky, když jí bylo pět let. Několikrát se stěhovala v rámci Česka. Momentálně žije se sestřenicemi v Praze, kde i studuje a její rodiče žijí i s její mladší sestrou v Německu, kam je jezdí navštěvovat. Rozhovor probíhal v bistro s kavárnou.

Respondent 5, délka rozhovoru 1 hodina 31 minut

Petr je student prvního ročníku vysoké školy, je mu 21 let, žije mimo Prahu s matkou a se sestrou a do Prahy dojíždí kvůli škole. Do České republiky se přestěhoval ve 13 letech, jelikož zde jeho matka dříve studovala. Na rozhovor jsme se sešli v knihovně, kde se Petr připravoval na zkoušky.

Respondentka 6, délka rozhovoru 56 minut

Sedmadvacetiletá Kamila vystudovala vysokou školu a poté rok a půl pracovala. Do Česka přijela ve dvou letech. Její rodiče žijí napůl v Čechách a napůl v Mongolsku. Momentálně je na studijním pobytu v Londýně, aby se naučila anglicky, a proto rozhovor probíhal přes Skype. Přestože jsme zpočátku měly menší komplikace se spojením, nakonec se vše vyřešilo.

2.7 Analýza dat

Analýzu dat jsem provedla kódováním, které mi pomohlo k vyhledání a označení částí, poznatků, zjištění v textu, které jsou důležité pro porozumění a problematiku, kterou zkoumám. Díky tomu jsem si mohla data označovat a organizovat, ale zároveň jsem mohla tato označení různě měnit a opravovat v průběhu analýzy a přizpůsobovat je tak výzkumu [Bryman 2012: 568]. Kódováním se rozumí rozkrytí dat směrem k jejich interpretaci, konceptualizaci a nové integraci“ [Hendl 2005: 246]. Což bylo ideální pro můj výzkum. Používala jsem zejména otevřené kódování, které slouží k vyhledávání zajímavých částí a odhalování různých témat, jež se pak opakují [ibid. 247].

Tato témata jsem par třídila do kategorií, které jsem zvolila na základě čtyř dimenzí integrace dle teorie Bosswicka a Heckmanna. Kategoriemi byly strukturální dimenze, pod kterou spadaly kódy jako trvalý pobyt nebo české občanství. Dále pak kulturní dimenze, kde jsem měla nejvíce kódů, například vnímání české kultury nebo vymezení vůči mongolské kultuře. Předposlední kategorií byla interaktivní dimenze,

kde jsem si označila části kódy vazba na Mongolsko, vazba na ČR. Poslední kategorií byla identifikační dimenze a zde jsem si vymezila kódy pocity nepřijetí nebo vztah k ČR. Celou analýzu jsem prováděla v programu RQDA, který je velmi přehledný a pomohl mi k orientaci mezi kódy a myslím, že i urychlil celý proces.

3. Empirická část

Cílem mé práce je zjistit, jak probíhají různé dimenze integrace u zástupců mongolské menšiny v České republice. Vycházím tedy z teorie sociální integrace podle autorů Heckmanna a Bosswicka, kteří charakterizovali čtyři různé dimenze sociální integrace. Na základě této teorie jsem si analýzu rozhovorů rozdělila na čtyři části, dle dimenzí, které ve své práci autoři popisují. Pomohlo mi to výsledky mého výzkumu lépe strukturovat, přestože všechny tyto části spolu souvisí. Soustředila jsem se zejména na tyto aspekty integrace, přestože rozhovory obsahovaly i mnoho dalších zajímavých informací.

Nejdříve popíšu průběh strukturální dimenze sociální integrace, kde se budu soustředit na to, jak vnímají Mongolové trvalý pobyt a české občanství. Dále se budu věnovat jedné z výzkumných otázek, jež se týká toho, jak respondenti vnímají českou a mongolskou kulturu a kterou považují za svojí v části, zabývající se kulturní dimenzí. Budu zde rozebírat i roli jazyka, způsoby vymezení se vůči českým aspektům kultury a naopak vůči těm mongolským a zachování mongolské kultury. Následně vysvětlím průběh Interaktivní dimenze integrace u mongolské menšiny, jak si udržují vazby na Mongolsko a zároveň jak jsou v kontaktu s Čechy. Nakonec v části práce věnované identifikační dimenzi, objasním, jak Mongolové v České republice chápou vlastní identitu a co ovlivňuje jejich vnímání a odpovím na výzkumnou otázku, jaké etnické skupiny se cítí být součástí. V závěru každé části bude dílčí souhrn výsledků.

3.1 Strukturální dimenze

3.1.1 Přístup k institucím

Tuto část integrace měli respondenti, s kterými jsem rozhovory prováděla, velmi zjednodušenou, jelikož přijeli do České republiky s rodiči, kteří zařizovali veškeré dokumenty nebo třeba bydlení. Případně zde měli už někoho ze širší rodiny

z předchozích let, kdo jim napomohl v komunikaci s úřady a vyřizováním formální náležitostí příjezdu do jiné země.

Jelikož jsem tu měla tetu, tak bylo všechno zařízený, všechno nám zařídila, Simona

Jako jejich velkou výhodou vidím to, že po příjezdu okamžitě získali přístup ke vzdělávání a nastoupili do školy, kde měli možnost se jak potkat se svými vrstevníky z většinové společnosti. Díky tomu mohli získat kamarády a navázat na sociální síť. Tato část je hodně provázaná právě s interaktivní dimenzí.

Já jsem sem přijela vlastně 26. srpna a 1. září jsem šla do školy, takže já jsem jakoby neuměla česky. No takže jsem vlastně šla do školy takhle. To bylo zrovna docela hardcore, Tamara

No tak po přiletu jsem samozřejmě šla do školy, Kateřina

Takže ani neuměli anglicky teda jo, ale bylo to teda takový bum. Každý s tebou chtěl kamarádit, Petr

3.1.2 Trvalý pobyt

Většina mých respondentů ani moc neřešila získání trvalého pobytu. Až na jednu výjimku pro ně nepředstavovalo získat v České republice trvalý pobyt problém. Pro někoho to byl dokonce i jeden z důvodů příjezdu do České republiky, jelikož rodičům připadalo, že zde mohou jednodušeji získat trvalý pobyt, než v jiných zemích.

Tady stačí žít 5 let, složit zkoušky, mít práci a máš prostě a dostaneš to vízum, že jo. Předtím to teda bylo, že jsi tady musela žít deset let a to se právě v roce 2006 změnilo. To jsme právě byli v Mongolsku a zrovna jsme přijeli a zrovna byl takhle nový zákon a my jsme to získali už automaticky, protože jsme tu byli asi 8 let, Simona

Jeden respondent měl spíše opačnou zkušenost a měl problém získat trvalý pobyt, což bylo způsobeno agenturou, která zaměstnávala jeho matku. Kvůli tomu měl

třeba horší přístup ke zdravotnickému systému, a proto si dnes trvalého pobytu velmi váží a je si vědom, jaké výhody mu to přináší.

No nejprve mi dali razítko na měsíc, pak dva a pak tři a takhle jsem žil asi 3-4 roky a až teď jsem dostal trvalý pobyt a to jsem rád a až teď mám normální pojišťovnu. Normální věztpéčko od státu. Jinak předtím jsem měl pojištění pro cizince... a protože jsem prostě cizinec, který tady neplatí, a nechtěli mě přijmout a kvůli tomu jsem měl třeba problémy, když po mně chtěla škola razítko, že jsem zdravý a tak jsem furt hledal lékaře a nikdo mě nechtěl vzít, až potom jsem našel jednu doktorku, která má na starosti ty malé děti, mě vzala a dala mi to razítko. Jinak bych se ani nedostal do té školy vůbec, Petr

5 roků a musíš splnit nějaký životní minimální požadavky s tím, že třeba když máš rodiče tak musí vydělávat 13500 měsíčně. Moje máma vydělávala mnohem víc a ta firma, která zaměstnávala jenom ty cizince je udělaná tak, že píšou tam minimální mzdu, aby mohly uniknout daním. Takže furt tam psali 13300. Tři roky jsme soupeřili s tím Ministerstvem vnitra jenom kvůli tomu, že nějaká debilní agentura, která zaměstnává cizince, které nemá ráda, dává peníze státu o 200 korun míň než by měli a kvůli tomu jsem nemohl dostat trvalý pobyt, abych mohl dále vůbec fungovat jako normální... občan, Petr

Ani Nikola neměla pozitivní zkušenost s úřady při získávání trvalého pobytu, respektive její rodina, která má problémy získat v České Republice trvalý pobyt, přestože tu mají zázemí a žili tu více jak deset let.

Máma se už dva roky tahá s úřadama, aby dostala povolení k pobytu, přitom my tam vlastně dva byty v Praze, platíme všechny daně, nemáme žádné problémy s penězi, ale prostě ne, to už si myslím, že to je diskriminace, české velvyslanectví neradi dávají vízum lidem z Mongolska, Nikola

3.1.3 České občanství

Během rozhovorů jsem se také ptala, jak vnímají české občanství a zda by ho chtěli. Většina respondentů, s kterými jsem dělala rozhovor, má v Česku trvalý pobyt a dvě respondentky mají jak český, tak mongolský pas. Ti, kteří mají trvalý pobyt, by si rádi o

české občanství zažádali, a to z různých důvodů. Většina v českém pase viděla možnost jednoduššího cestování, bez komplikací na letišti či více možností studia v zahraničí.

Třeba studium. Některý studijní programy, zahraniční, jsou jenom pro český občany a tak. Jenom kvůli tomu a taky kvůli výhodám v cestování, že do některých zemí nemáš vízum, myslím, že třeba, do Koreji, Aneta

...třeba jako jeden z důvodů, kterej nemusí být jako hlavní důvod, je to třeba, že na střední jsem měla ty problémy s tím, že jsem nikam nemohla jet volně, i když jsem jako mohla, ale ti pracovníci podezírali, že (směje se) no předpokládali, že budou nějaké problémy. Je pro mě to taková bariéra, že prostě nemůžu říct, že odjedu, a jedu. Vždycky musím na cizineckou policii, dostat prostě to povolení nějaké, Kateřina

Tamara si české občanství vyžádala, přestože se identifikuje jako Mongolka, aby mohla lépe cestovat.

To český občanství jsem si vyžádala, abych mohla cestovat. Sice na pohovoru jsem musela říct, že se cítím jako Češka, ale to je blbost, to bylo jen kvůli tomu, abych získala to občanství, Tamara

Na druhou stranu Nikola si zažádala o české občanství nejen kvůli výhodám, ale také kvůli tomu, že již dlouhodobě žije v České republice.

Mít český pas je hrozně dobrý, to chceš prostě mít český pas nebo nějaký jiný evropský pas. Když máš jako dvojí, tak lehčeji dostaneš víza, jako další výhoda, mám tam hypotéku v Praze, kterou bych dostala na základě trvalého pobytu teda, no ale mít český pas je prostě dobrý, důvod taky bylo, že žiju již 24 let v Čechách, Nikola

Všichni respondenti by si ale nejradyji nechali jak české, tak mongolské občanství, což momentálně není povolené, a proto, ti kteří ještě obojí nemají, doufají, že se to někdy změní a Mongolská ambasáda jednou povolí dvojí občanství. Řekla bych, že občanství je také jedním z ukazatelů, že se cítí jako Mongolové, přestože se začlenili

do České společnosti, tak by neradi zpřetrhali vazby na Mongolsko, kdyby tam někdy v budoucnu chtěli jet.

Ted' to zákon neumožňuje zatím, ale pokud se situace změní v Mongolsku tak myslím, že bych nechal i mongolské, ale ted' tajně doufám v srdci, abych tam mohl mít i mongolské i české, Petr

Mám jenom Mongolské, protože Mongolsko ještě neschválilo dvojí občanství, Kateřina
Jo nemam český občanství. Nikdy ho asi nechci, kdyby povolili dvojí občanství tak jo, Simona

Přestože momentálně není možné mít dvojí občanství s vědomím Mongolské ambasády, mnoho Mongolů si zažádá o český pas, aniž by to řekli Mongolské ambasádě a tím můžou mít jak české tak mongolské občanství.

Je hodně lidí, co mají takhle dvě občanství a Mongolsko o tom vlastně neví. Kamarád má takhle český občanství a on ted' nevím, jestli ho chytili nebo něco, ale na férovku mu sebrali pas a rozstříhali mu ho prostě, Simona

3.1.4 Dílčí shrnutí

Tato část integrace byla pro skupinu, kterou jsem dotazovala daleko jednodušší. Vzhledem tomu, že přijeli do České republiky jako děti, někteří dokonce už ve dvou letech, tak veškerá komunikace s úřady se týkala jejich rodičů či rodinných příslušníků. Navíc velmi rychle získali přístup ke vzdělávacímu systému, kde se naučili používat jazyk, a kde získali kontakty, díky čemuž získali lepší přístup k ostatním institucím a k získání sociálního statusu.

Čtyři respondenti žijí v České republice na základě trvalého pobytu a dvě respondentky mají dvojí občanství. Pro některé dotazované nebyla problematika získání trvalého pobytu nijak moc důležitá, pro někoho byly podmínky pro získání trvalého pobytu nenáročné, což vidí jako pozitivum Českého státu. Ve dvou případech jsem se

setkala s negativní zkušeností, kdy pro respondenta bylo velmi těžké trvalý pobyt získat. Jednou šlo o problémy způsobené pracovní agenturou, kde pracovala respondentova matka. Kvůli tomu měli oba horší přístup ke zdravotnickým službám, protože je doktoři občas nechtěli přijmout kvůli zdravotnímu pojištění.

Oproti tomu české občanství mají pouze dvě respondentky, s tím, že si zároveň nechaly občanství mongolské, což ale není povolené s vědomím Mongolské ambasády. České občanství představuje pro respondenty více možností, lepší a jednodušší cestování nebo studium v zahraničí. Dotazovaní Mongolové, kteří český pas nevlastní, by si rádi o české občanství zažádali, ale chtěli by si zároveň ponechat i to mongolské, což je způsobeno tím, že se většina cítí být Mongoly a nechtějí si uzavřít cestu zpět do Mongolska.

3.2 Kulturní dimenze

Příjezd do České republiky byl pro většinu dotazovaných Mongolů kulturním šokem, kdy se ocitli v zemi, kde se nedomluví, kde jsou úplně odlišná pravidla, kde to vypadá úplně jinak. Aby se začlenili do školního kolektivu, museli se ten jazyk a pravidla naučit a přizpůsobit se místním podmínkám.

No to bylo úplně úžasný. Jeden kluk byl asi metr osmdesát a to mi bylo asi 14 a měl jsem metr šedesát, takže jsem si říkal, kurňa ono je mu čtrnáct a už je takhle vysoký. To by byla národní památka v Mongolsku. On byl fakt hrozně vysoký, a pak tam byla zase jedna holka, která byla takhle malinká, a to mi přišlo hrozně, hrozně vtipný, Petr

3.2.1 Jazyk

Další dimenzí, kterou jsem se rozhodla zkoumat je kulturní dimenze, přičemž asi nejvýraznějším aspektem kultury je jazyk. Ten byl jednou z prvních a také nevyraznějších bariér, který museli respondenti překonat, což pro ně nebylo jednoduché, jelikož mongolština je v úplně jiné jazykové skupině, než čeština. Většina

se učila s rodiči, kteří jim překládali učebnice, někteří se zase naučili jazyk díky učitelce. Respondenti často museli dělat opravné zkoušky z češtiny, což znamenalo, že se museli celé prázdniny intenzivně učit češtinu, aby mohli postoupit do dalšího ročníku.

Vlastně táta, když jsem přišla domů ze školy, tak se mě snažil učit česky, aby to trochu urychlil, Tamara

Ta škola byla taková, že tam nikdy neměli cizince, takže s tím neměli zkušenost. Hlavně to pro mě bylo asi výhodou, že neměli žádný zkušenosti s tím. Protože vlastně jak nemaj to vedení školy zkušenosti, tak se snažili víc, abych se zapojil do toho prostředí, abych se víc abych třeba já mluvil víc česky a tak. Tak myslím, že mi zařídili dvě až tři učitelky a já teda společně se ségrou, na nás byli hodný a vlastně dva měsíce nebo tři jsem chodil jenom do školy s tím, že mě pak neoznámkovali, a že mě pustí do další třídy, ale dali nám jasný úkol, že se za letní prázdniny se musíme naučit mluvit česky. Ten úkol jsme splnili a pomohla nám k tomu jedna paní učitelka, která byla fakt nejlepší a za to jí fakt děkuju, Petr

Třeba při přechodu z 6. do 7. třídy jsem musela dělat opravné zkoušky z češtiny, protože jsem tou dobou česky vůbec neuměla. To mě jakoby hodně dostalo na úroveň češtiny, jak vlastně mluvím i teď si myslím, protože jsme se s rodičema učili od rána do večera. Od učitelky, od češtinářky jsem dostala podklady nebo tu učebnici, kterou jsme dělali v 6. třídě, takže z té učebnice jsem se učila celé prázdniny. Nakonec v srpnu jsem ty zkoušky, no udělala jsem je, takže jsem se potom dostala do té 7. třídy, Kateřina

Aneta se ale naopak setkala s negativní zkušeností ze strany školy, kdy jí nikdo nechtěl pomoci překonat jazykovou bariéru. Poradila si nicméně sama, když se naučila česky podle pohádek.

Nikdo se mi nevěnoval. Nikdo se nesnažil mě naučit česky a prostě to sledování pohádek. Prostě jsem se koukala na televizi na pohádky a naučila jsem se to sama, Aneta

Jazyk byl také faktorem, díky kterému se mohli respondenti začlenit do třídního kolektivu.

V první jsem se tak v půlce naučila mluvit. Po prvním popoletí jsem se dorozuměla, pak už jsem se začala s těma lidma jako bavit a v druhý třídě si myslím, že jsem už do toho kolektivu byla docela začleněná, Tamara

A někdo se ho naučil úplně sám. Nikola, která přijela ve dvou letech, s učením jazyka problém vůbec neměla, což je ale právě díky jejímu nízkému věku.

Nejdřív mě neučil nikdo, protože jsem byla moc malá, pak jsem chodila do jeslí, no a pak jsem se nějak naučila od dětí nebo já nevím nějak sama, to dítě to prostě vstřebá samo, Nikola

Přestože se respondenti naučili česky, aby se začlenili do kolektivu a mohli tu řádně studovat, neznamená to vždy, že zapoměli mluvit mongolsky. Většina dotázaných Mongolů si udržuje mongolštinu, ať už skrze kamarády, přátele či rodinu. Vždy je to z jejich vlastní iniciativy, rodiče je v tom podporují, ale nenutí je.

No já mám mongolskýho přítele a s ním se snažím bavit jenom mongolsky a on teda umí hodně dobře mongolsky a já na tu mongolštinu nechci zapomenout a chci se zlepšit, takže se s ním snažím bavit a vždycky když něco nevím, tak se ho ptám. A doma mluvím jenom mongolsky, což je teda moje pravidlo, protože naši už umí česky, ale já jsem stanovila takový něco jako pravidlo, že doma budeme mluvit jenom mongolsky i ségře, jí to moc nejde, ale snaží se a ty základy má, Aneta

Mongolsky jsem se sama chtěla, mám, a když jsme byli malí, tak nás učila i tu azbuku a četli jsme noviny a tak, takže jsem měla i základy a potom, nevím kolik let zpátky, potom, když byl ten internet a Messenger a Yahoo messenger, tak jsme si hodně psali s lidma, to se mi zlepšila ta mongolština, Simona

Pro některé, většinou pro ty, kteří vyjadřovali více patriotismu, je to dokonce něco jako nutnost a vnímají negativně, pokud jiní Mongolové již neumí mongolsky. Podle nich by si měli udržet všichni Mongolové svůj jazyk.

No protože to je naše mateřština takže to musíme umět. Víím, že plno Mongolů neumí mongolsky, což vůbec nechápu a nechci říct, že jsem úplně patriotka, ale docela mi záleží na těch tradicích na jazyku a tak, Aneta

Já úplně nesnáším, když Mongolové, co tu jsou dlouho, tak na tebe mluví česky. Oni mluví mongolsky, ale řeknou si, že nemluví dobře mongolsky a tak radši mluví česky, že se ani nesnaží. To je zas můj názor, Simona

Jazyk je tu vnímaný, jako podmínka k návratu zpět do Mongolska. Mongolové, kteří neumí tolik mongolsky a nejsou ani tolik v kontaktu s Mongolskem, již vracet nechtějí, protože si zvykli tady a v Mongolsku by se nedorozuměli. Naopak Mongolové, kteří jsou více v kontaktu s Mongolskem, tak mají v plánu, že se jednou vrátí zpět do Mongolska.

Ale to záleží, někteří, třeba v mém věku, nechtějí žít v Mongolsku, třeba ta sestřenka v Česku, ta se nikdy nevrátí do Mongolska. Ona řekne, no já prostě neumím dobře mongolsky, ona se ani nechce naučit mongolsky, Simona

Mám v Praze byt svůj, jako separé od rodičů, mám práci, mám diplom, kterej vlastně funguje jenom v Evropě, můj život je asi už jako tady no, kdybych jo ale fakt chtěla, tak se můžu vrátit jako, ale už navždy budu tam cizinec jako, protože moje mongolština už je taky docela s přízvukem, ani moc dobře nemluví, chtělo by to asi čas nějaký. Jako není to nemožný, ale zase je to těžký, nemám tam žádný kámoše a tak no, Nikola

Ted' jak jsem se začala víc zajímat o to Mongolsko, tak jsem i přemýšlela o tom, že bych začala žít v Mongolsku natrvalo, Kateřina

3.2.2 Vymezení vůči kultuře

Ptala jsem se respondentů, jak vnímají rozdíly mezi mongolskou a českou kulturou, co převzali od té české a jak si naopak udržují tu mongolskou. Někteří měli tendenci se vymezovat vůči mongolské mentalitě, přičemž přijali rysy té české. Vymezení vůči konkrétním aspektům je velmi individuální, každý zdůrazňoval jiný aspekt. Například Tamara vidí rozdíl v tom, že má jiné cíle, více Evropské, než dívky v Mongolsku. Pracuje na své kariéře a chtěla by ráda cestovat, rodinu proto odkládá na později.

Tamara: „Třeba ještě nemám děti, že se honím za tou kariérou, za penězma, což neříkám, že tohle lidi v Mongolsku lidi nedělají, ale holky prostě míň, ty holky prostě ve 20, ve 22 spíš porodí a jsou doma, ale já to tak nemám. Chci hodně cestovat, což je takový hodně Evropský. V práci třeba, nebo když s někým mluvím, tak když si o někom myslím, že je blbec, tak mu neřeknu, že je blbec, protože se to tady tak nedělá.“ Zuzana: *„Ale v Mongolsku bys to tak udělala?“* Tamara: *“Asi bych to řekla (směje se)“*, Tamara

Simona ale zároveň zdůrazňuje, že přestože převzala nějaké české rysy, cítí se být stále Mongolkou. Má ale pocit, že má větší přehled, jelikož mohla poznat i mongolskou i českou kulturu.

Jak já tady žiju hrozně moc let, tak samozřejmě mám nějaký ten vliv české, přemýšlím jinak, než Mongolové v Mongolsku, že snažím se prostě něco analyzovat, než něco řeknu, než něco udělám a oni: „Ty seš jak Čech“ mi říká. „Proč jsem jako Čech? Protože myslím jinak než vy, tak to znamená, že jsem hned Čech? Protože takhle myslí Češi?“ Já říkám: „Češi, ale takhle nemyslí, já myslím ze čtvrtiny jako Čech, ale potom, vyrůstala jsem v jiný kultuře a vnímám to jinak.“ Protože ti Mongolové, co žijí v Mongolsku, neví, co se děje jinde, nevědí jaký to je, Simona

Naopak Nikola přiznává, že tím, že vyrůstala v jiné zemi a v Mongolsku žila jen dva roky, tak se přizpůsobila spíše té české kultuře, například není tolik poslušná vůči rodičům, jak je v Mongolsku běžné.

Cokoliv řekne rodič je svatá pravda a nikdy se spolu rodič a dítě se nehádaj, ve smyslu jako odporu, svatý člověk je rodič, ale jak já jsem vyrůstala svým životem, tak prostě

dost často argumentuju, že jsem taková, asi už drzejší, možná asi no, když jsem vyrůstala v jiný zemi, takže mi to přijde asi normální někomu říct ne, prostě udělám to jinak, Nikola

Když je ale v Mongolsku, tak se chová podle mongolských zvyků, když v Česku, tak podle českých, snaží se chovat podle kulturních zvyků té země, ve které se právě nachází.

Tak já už jsem jako vyrostla v Čechách, takže jako asi... když jsem v Mongolsku, tak se chovám podle Mongolska a když jsem v Čechách, tak se chovám podle těch českých zvyků prostě té země. Asi se vždycky přizpůsobím situaci tý země, třeba byla jsem v Thajsku, tak tam se všichni usmívaj, tak jsem se taky furt smála, že jo, Nikola

Myslím, že více se, ale respondenti celkově vymezovali, vůči české mentalitě, než vůči té mongolské. Například Simoně přijde, že Češi všechno rozebírají více dopodrobna, například trvají na vrácení i směšně malé částky, což Mongolové nedělají. Ona se cítí být více jako Mongolka, spolu se svojí sestřenicí, na rozdíl od své druhé sestřenice, která se narodila v České republice. Tato rozdílná mentalita často i způsobuje spory.

Ta sestřenka je taková hrozná, třeba mi řekne: „Hele dlužíš mi dvacet korun.“ A já na ní: “Děláš si srandu?” Já si třeba víc rozumím s tou sestřenkou, co přijela pozdějc, protože víc má prostě do toho Mongolska, ale ty dvě si mezi sebou fakt nerozumí, ty se furt hádaj, ale jako jo rozumí, ale mají tendenci se hádat. Ted' ta propast je ještě víc prohlubuje, ta sestřenka co se tu narodila, ona ještě víc úplně řeší všechno, takový nedůležitý věci. My si třeba řekneme, že když něco je takhle, tak to tak je, že my to bereme ze širokýho pohledu, ale ona to musí všechno vyiplat a všechno plánovat a musí to napsat a my to tak neděláme. Je pravda, že mongolové nerozebírají do puntíku, protože vědí, že jsme se dohodli na tomhle a víme, že to tak bude. Ona ale taková není, Simona

Petr vidí rozdíl ve sdílení společných rodinných financí. V jeho rodině mají společný účet, z kterého čerpá celá rodina, což v Česku nebývá.

Finance doma v Mongolsku znamená, že máme všichni jeden společný účet a všichni z něj můžeme brát, musíš mít teda povolení, ale já třeba mám prostě v peněžence kartu, kde jsou nějaké peníze a máma se o to už nestará prostě a dává tam peníze a já to můžu... To je takový lepší se mi zdá, než jak to mají třeba spolužáci, Petr

Tamara se vymezovala vůči českému chápání rodiny. Pro ni, jako pro Mongolku je rodina nejdůležitější a udělala by pro ni cokoliv, kdežto Češi jsou pro ni více sebestřední. Jako příklad uvedla, že jí jednou kamarádka odmítla ubytovat, když neměla kam jít.

Češi jsou hodně sebestřední. Mně se stalo, že, takhle mám kamarádku od základky, to znamená, nějakých 18 let, my jsme se s přítelem rozešli a já jsem neměla kam jít a ona se čerstvě nastěhovala do svého nového bytu a já jsem jí psala, jestli k ní nemohu jít bydlet, než si něco najdu a ona mi řekla, že ne, že teď začala po dlouhé době bydlet sama, že ne, že si to chce užít. Po mě to bylo úplně nepochopitelný. Fakt jsem to nechápala, pak jsem to vzala jako fakt. Já když jsem bydlela v garsonce a kámoška neměla kam jít, tak jsem jí řekla, no tak půjdeš ke mně. Tohle je pro mě fakt nepochopitelný, prostě Češi na úkor sebe nic neudělají. Mně přijde, že já jsem jiná, když jde o rodinu nebo o kamarády, tak já jsem na úkor sebe schopná udělat fakt hodně. Neříkám, že to takhle mají všichni, třeba přítel takový není, Tamara

Myslím si, že žiju jinak. Jednou týdně jezdím k našim spát, což moje kamarádky úplně nedělají, ale to fakt jednou týdně jezdím, že tam spím, když tam přijedu, tak tam třeba uvařím nebo uklidím, Tamara

Mongolové jsou hodně patrioti, což mi potvrdili snad všichni dotazovaní. Je zajímavé, jakým způsobem se s tímto prvkem kultury ztotožňují Mongolové v Česku. Simona například odůvodňuje patriotismus tím, že Mongolové chtějí být rozeznáni od ostatních Asiatů.

My Mongolové jsme fakt hodně patrioti, že jsem fakt hodně jako Mongolsko, Mongolsko a nedáme na to dopustit. Chceme prostě, aby lidi věděli, že nejsme žádní Číňani nebo Korejci, Simona

Na druhou stranu Aneta, přestože se považuje za patriotku, tak se vymezuje vůči ostatním patriotům, kteří jsou velmi uzavření vůči ostatním kulturám, což vidí jako důvod neporozumění s těmito Mongoly.

Já bych řekla, že to proč si nerozumím s Mongolama je to, že Mongolové jsou hodně patriotští, hodně a já jsem taky patriot, ale necpu to každému a jsem taková open minded a jsem schopná přijmout i jiný názory na naši kulturu. A dokážu přijmout kritiku a prostě věci z ostatních kultur, což prostě většina Mongolů nejsou schopni, Aneta

Petr se vymezuje celkově proti patriotismu, přestože původně se za patriota považoval. Díky větší vzdělanosti, svůj názor ale přehodnotil.

Býval jsem (smích) když mi bylo 15, tak jsem byl furt Čingischán a tamto a tamto, ale jak člověk se víc vzdělává a tak si říká, k čemu mi to je. K čemu mi to je říct, že Mongolsko je nejlepší země na světě, když to vlastně není pravda. Ono to asi není nikdo lepší, všude je něco, Petr

3.2.3 Zachování mongolské kultury

Všichni respondenti si byli schopni i přes začleňování do české společnosti zachovat také mongolskou kulturu. Ptala jsem se jak na mongolské svátky a tradice, tak na zvyky. Aneta mi na to odpověděla, že ona se snaží dodržovat tradice i svátky a to většinou u svého přítele, přestože její rodiče je moc nedodržují.

Určitě ty nejhlavnější mongolské svátky dodržíme a dodržíme i ty tradice na ty svátky a tak, ale moji rodiče nejsou moc tradiční, takže nemají moc informací o těch tradicích, takže já taky moc ne. Třeba když jsem u přítele, on má starší rodiče tak mám vždycky strach, že něco poruším. Když naliješ pití nebo jídlo tak musíš postupovat od staršího do nejmladšího takhle tak třeba tohle určitě dodržuju. Třeba když si něco uvaříš tak musíš první nalít tátovi i kdyby byl mladší než máma, Aneta

Tradice i zvyky, které jsou v Mongolsku běžné, ale v Česku ne, dodržuje také Simona. Bere je vlastně za samozřejmost, něco co by se mělo naučit každý dítě, i když vyrůstá v Česku, protože to je slušnost.

Taky dbáme hodně na čistotu, boty musí být čistý, nevím proč to je, ale když šlápneš někomu na nohu, tak je to hrozně neslušný a musíš se tomu člověku omluvit. Takže když mně tady třeba někdo omylem šlápne na nohu, tak mi já úplně (nějaká gestikulace), a když odejde, tak já mu chci hnedka podat ruku, už je to takový reflex, to je taky jiný. Neukazujeme, chlapům nemůžeme sahat na hlavu. Všechno musíš dělat pravou rukou, když někomu něco podáváš, tak mu to musíš dát levou rukou. A když od někoho něco bereš, tak musíš brát jakože obouma rukama, to je slušnost. Třeba i při pití, tak vždycky musíš mít rukáv shrnutej, když bereš pití a tak. Jsou to prostě tradice. Jakože i ty rodiče, i když tady vyrůstaj ty děti, tak se snaží, aby se to naučily, protože to je prostě slušnost, prostě to tam má být, Simona

Petr nedodržuje tolik tradice nebo zvyky, ale svátky, jako jsou Mongolský Nový rok nebo Nádam, ano.

Svátky...Čínský nový rok, ale mi tomu říkáme Bílý měsíc, to je doslovný překlad. To slavíme a ještě slavíme Nádam, to je takový sportovní. Tři druhy sportu a tak, Petr

Nikola dodržuje především svátky, každoročně slaví Mongolský Nový rok.

Před měsícem a půl jsem byla v Mongolsku, protože byl vlastně Mongolský Nový rok tam, „Cagán sar“ se to jmenuje, byla jsem tam tři týdny, bylo to super, tradice, tohle..., Nikola

3.2.4 Dílčí shrnutí

Dorozumění se v cizí zemi umožňuje navazovat kontakty a výrazně ulehčuje přístup k institucím., proto za nejdůležitější kulturní aspekt považuji jazyk. Všichni

Mongolové, se kterými jsem prováděla rozhovor, se česky naučili velmi dobře, byla to také pro mě jedna z podmínek výběru respondentů. Bylo ale zapotřebí pomoci ze strany školy, učitelů a rodičů. Někteří museli dělat opravné zkoušky před začátkem školního roku, aby mohli postoupit do dalšího ročníku. Bylo to pro ně velmi náročné, museli se naučit česky během dvou měsíců, úspěch pro ně ale znamenal velký posun, díky tomu se mohli začlenit do kolektivu a také mohli vystudovat. Jedna respondentka neměla s jazykem vůbec žádné problémy díky tomu, že do Česka přijela ve dvou letech. Všichni dotazovaní také studují nebo již vystudovali vysokou školu, což jim zvyšuje sociální statut a umožňuje jim to dosáhnout vyšších aspirací.

Většina Mongolů, které jsem dotazovala si, ale zároveň byli schopni zachovat mongolštinu, ať už díky, rodině, kamarádům, nebo partnerovi. Někteří brali znalost mongolštiny dokonce jako svou povinnost a bylo pro ně negativní, když Mongol žijící v Česku neumí svůj rodný jazyk. Tato znalost dotazovaným umožňuje si udržet vazby s rodinou v Mongolsku, případně se mohou do Mongolska vrátit. Ti, kteří mongolský jazyk moc neovládají, většinou ani nejsou v kontaktu s rodinou a tak ani nevidí návrat do Mongolska jako možnost, případně by to pro ně bylo velmi složité.

Všichni se naučili nějakým způsobem orientovat v české kultuře a převzali mnoho jejích aspektů. Přesto měli tendenci se vymezit vůči určitým znakům, které české kultuře sami přisuzovali, na základě svých dlouholetých zkušeností se soužitím v české společnosti. Na druhou stranu se považovali za cizince, kteří mají přehled o tom, jak to funguje jak v Mongolsku, tak v Evropě a vymezovali se i vůči rysům, které přisuzovali mongolské kultuře. Zde je vidět, že přijali rysy obou společností, jak té mongolské, tak té české. Někteří trochu více té české a je jim bližší chování české většinové společnosti. Někteří více té mongolské, jsou více patriotští a rodina je pro ně nejdůležitější. Ti také mnohem více dodržují mongolské tradice, svátky a zvyky. Je tedy vidět, že Česko je multikulturní zemí, kde se mohou přistěhovalci začlenit, aniž by ztráceli svojí kulturu, jak píše Gordon.

3.3 Interaktivní dimenze

3.3.1 Kontakty v České republice

Většina dotazovaných měla problém navázat po příjezdu komunikaci, jelikož neuměli jazyk. Jakmile se naučili česky, tak začali ve škole navazovat kontakty.

Prvních půl roku jsem neměla vůbec kamarády, protože jsem si s nimi vůbec nerozuměla, že jo, akorát tam byly nějaké holky, co se se mnou chtěly bavit, ale já jsem ji nerozuměla, takže jsme se prostě bavit nemohly (poz. Směje se). Víím, že po půl roce už jsem měla kamarádku a už jsem se s těma děčkama dorozuměla, Tamara

Začlenění do kolektivu bylo pro Mongoly velmi důležité. Předtím, než se Tamara začlenila do kolektivu, tak se chtěla vrátit do Mongolska.

Na začátku to bylo těžký, víím, že jsem do druhý třídy chodila s tím, že jsem se chtěla vrátit, že se mi tu nelíbilo, ale potom, jak už jsem se začlenila do toho kolektivu, tak..., Tamara

Momentálně, tedy po několika letech strávených v Česku, se někteří se více vídají s Mongoly, někteří spíše s Čechy a někteří to nějak nerozlišují a mají jak české, tak mongolské kamarády. Například Katka se vídá spíše s Čechy a občas navštěvuje známou z Mongolska, která žije v Liberci, ale nijak neudrhuje vztah s mongolskou komunitou.

Takže vídám se vlastně no vlastně jenom s Čechy, měla jsem tu známou, ale ona už nežije v Praze. Jezdím jednou za měsíc domu a v Liberci mám sestřenici s její rodinou, takže je někdy navštěvuju, Kateřina

Nikola se také více vídá s Čechy.

Lidi z Mongolska vůbec neznám, mám ale jednu kamarádku ze základky Mongolku, Nikola

Naopak Simona se vídá více s Mongoly, jelikož jsou jí bližší. Nijak není kritická vůči Čechům, ale českých kamarádů má velmi málo a preferuje mongolské kamarády.

Českých kamarádů mám fakt málo, asi jenom jednu dobrou kamarádku, ta je vlastně ještě napůl Izraelka, a jakože, nevím, ze střední mám kamarády, ale vídám se s nima jednou, dvakrát do roka, ale jinak jako nemám. Nemám zapotřebí se nějak sbližovat, ne že by Češi byli hrozní, ale já jsem spíš jako s Mongolama, že s nima si víc rozumím, protože myslí stejně, takže mám víc mongolských kamarádů, Simona

Petr například nerozlišuje mezi národnostmi a vídá se se všemi stejně.

Jako někdy si říkám, že si rozumím líp s Mongolama a někdy zase s Čechama a někdy zase s Angličanama. Prostě to mám takhle, Petr

Problém začlenit se do kolektivu měla například Aneta, která má pocit, že si nerozumí s Čechy, ale ani s Mongoly.

Zuzana: A když jsi přišla na gympl? Aneta: Tak mě mezi sebe přijali ty Vietnamky. No nikdo se prostě neptal a přijali mě mezi sebe. Oni jsou docela počestělý a mezi sebou si povídají česky, ale ta mentalita není česká ani vietnamská, takže jsou asi jako já, Aneta

3.3.2 Kontakt s Mongolskem

Někteří dotazovaní Mongolové si udržují kontakt s Mongolskem, jezdí tam, píšou si s rodinou a snaží se ty vztahy udržet a proto třeba i přemýšlí, že by se tam vrátili.

A hlavně i ta rodina říká, prostě přijed', dyť můžeš, máš tam rodinu, babičky tam říkaj, ty už se nikdy nevrátíš určitě, Simona

No (smích) obrovskou rodinu a ještě z tátovy strany. Snažím se udržet ty vztahy a máma se hodně snaží. Každý den si píše s příbuznými a máma docela blízký vztahy. Zuzana: A ty udržuješ nějakým způsobem s nima? Aneta: Jenom třeba s některýma tetama a strejdama,, se kterýma jsem vyrůstala. Jinak, když ty ostatní lidi moc neznám, tak o čem bych si povídala ne, Aneta

Nikola sice tolik neuvažuje o návratu do Mongolska, ale často tam jezdí.

Každý prázdniny jsem jezdila do Mongolska za babičkou a tak, Nikola

Vždycky když přijedu, tak se jako nejvíc bavím s nimi, jako se sestřenicemi, Nikola

Petr, ale například vztahy s rodinou v Mongolsku neudrží, přestože jeho matka ano. Zdůvodňuje to tím, že má kamarády tady a nemá tedy potřebu. Na otázku, zda je v kontaktu s rodinou v Mongolsku, odpověděl.

Máma určitě jo, ale já už moc ne. Já nějak nemusím, už tu mám své kamarády prostě svůj život, Petr

3.3.3 Dílčí shrnutí

Interaktivní dimenze je pro Mongoly velmi důležitá, aby se mohli cítit, že jsou začlenění do společnosti. Navázat kontakt s Čechy bylo pro ně velmi obtížné zpočátku, měli velkou výhodu, že přijeli jako děti, které se mezi sebou dorozumí často i beze slov. Zároveň se měli možnost naučit český jazyk buď ve škole, nebo dokonce i v mateřské škole. Někteří se více vídají s Mongoly, někteří s Čechy a někteří to nerozlišují. Pokud si Mongolové udržují vztahy mezi sebou ať už tady v Česku, v zahraničí nebo v Mongolsku, je zde lepší šance, že si i zachovají Mongolský jazyk a kulturu, a tím pádem je pro ně otevřená cesta se vrátit zpět do Mongolska, nemusí se plně

identifikovat s českou společností a tím pádem neproběhne poslední část integrace, kterou je identifikační dimenze.

3.4 Identifikační dimenze

3.4.1 Vztah k České republice

Ptala jsem se respondentů, jaký mají vztah k České republice nebo kde se cítí jako doma. Tmaře se tu tolik nelíbí, ale již zde má silné vazby na kamarády a hlavně tu má přítele, považuje tedy Česko jako svůj druhý domov.

Jakože třeba na jednu stranu se mi nelíbí, na druhou stranu tu žiju docela dlouho, mám tu přítele, s kterým bych chtěla být pořád, přes všechno, co jsem zažila, tak Česká republika je můj druhý domov, mám to tu ráda, mám tu kamarády, Tamara

Podobně to vidí i Simona, která má ráda Prahu a ráda se sem vrátí, ale za předpokladu, že by se jí nepodařilo žít v Mongolsku v dobrých podmínkách.

Já fakt mám Česko ráda, miluju Prahu, mám ráda Liberec, Liberec je krásný město, Praha je taky krásný město, jako vždycky ráda se sem vrátím, kdybych žila třeba v Mongolsku, možná bych i tady, kdyby se mi to nepovedlo v Mongolsku žít nějak dobře, tak prostě by mi nevadilo tady žít, Simona

Petr není tolik fixovaný na místo, kde žije, nezáleží mu na tom, aby zůstal v České republice, přesto ji momentálně vidí jako svůj domov.

Kde je můj domov? To je zase... no já nevím asi Česká republika. Mně to nevádí... Já jsem takový člověk. Zuzana: Nevázaný na místo? Petr: No nevázaný na místo. Klidně seberu věci a budu bydlet v Praze nebo v Berlíně. Nemám s tím vůbec žádný problém, Petr

Nikola vidí svůj život v Česku, kde má již zázemí.

Mám v Praze byt svůj, jako separé od rodičů, mám práci, mám diplom, kterej vlastně funguje jenom v Evropě, můj život je asi už jako tady no, Nikola

3.4.2 Pocity nepřijetí

Téměř všichni respondenti se nějakým způsobem potkali s rasistickými narážkami a šikanou ze strany většinové společnosti.

Takže tři roky jsem prostě měl problémy na základní škole s tou třídou. Furt mě šikanovali a furt jsem měl problémy, ale jak jsem se naučil česky tak jsem se naučil bránit slovy, Petr

I mezi těma malýma dětma se hodně projevoval rasismus, že prostě jsem jim nerozuměla, ale oni se mi smáli. Říkali čing čong, že mluvím takhle a že mám šikmý oči, což jsem jako nerozuměla verbálně, ale pochopila jsem to z jejich gest., Aneta

Vždycky jako berete nám jako práci a to já říkám, tak si jí dělejte, viš co, to potom ani nemáš co říct, jen odtakáváš a oni odejdou, Simona

Nikola měla ale úplně opačnou zkušenost, cítila se od začátku přijatá.

Právě, že já jsem problémy vůbec neměla, to bylo jako dobrý, mě jako všichni přijali úplně v pohodě, Nikola

Tamaře se nelíbí, že česká společnost vnímá Asiaty jako podřadnější a podle toho se k nim tak chová, což nechápe. Dle jejího názoru, to může být kvůli tomu, jak společnost dříve vnímala Vietnamskou menšinu.

To jak Češi vnímají, já nevím, jestli Asiaty nebo cizince celkově, ale mně přijde, že asi jenom Asiaty, že u těch Evropanů se to moc neprožívá, nebo nevím, jak to říct. Mně přijde, že Češi vnímají Asiaty jako lidi, kteří jsou podřadnější, asi jako, že Vietnamci mají samošky na každém rohu, ale mně přijde, že ta doba, kdy to tak bylo, že už to

dávno není, že už to dávno odeznělo, že prostě ti Vietnamci mají děti, co studují vysoký školy a teď už i pracují prostě to a jestli Vietnamci byli předtím podřadnější, tak teď už to dávno není, ale mně přijde, že to je v té kultuře, ve společnosti prostě pořád. A moc to nechápu, Tamara

Na druhou stranu většina dotazovaných má pocit, že slyší rasistické narážky čím dál méně, a že se situace v Česku velmi zlepšila. Podle Simony je to možná způsobeno tím, že lidé mají více informací o Mongolsku a více cestují.

Že už taky rozlišují, nevím čím to je, ale vím, že je i víc turistika v Mongolsku a Češi tam jezdí a tak, takže i vědí, že Mongolsko je taková země a nejsou to nějakí nomádi, kteří žijí v jurtách, ale že to je civilizovaný stát. Takže ten rasismus a tak už to moc není. Mladí už to fakt nedělaj, už to jsou jen dospěláci, co nemají dobrý život, Simona

V rozhovorech se často opakovalo popisování nepřijetí ze strany většinové společnosti způsobené právě těmito projevy.

Ne já jsem ten pocit neměla, to rodiče. No co my s tím prostě jsme v jiné kultuře a nikdy nás mezi sebe nepřijmou, Aneta

Právě Aneta se tu kvůli xenofobnímu jednání vůči ní, necítí součástí české společnosti a má pocit, že sem nepatří.

No určitě jako bez urážky, ale myslím si, že česká společnost je strašně xenofobní strašně. A asi nikdy se nebudu cítit, že sem patřím, i když jsem tady strávila většinu svého života, Aneta

Dodává, že tuto zkušenost nemá jen ona, ale mnoho mladých Mongolů, kteří kvůli tomu nedostudují střední školu nebo když ji dostudují, tak už neaspirují na vysokou školu. Přitom někteří byli v Mongolsku velmi dobrými studenty.

Hodně lidí to nevystuduje, protože si myslí, že nemají na maturitu, že to nedají a tak oni se na to vykašlou. Jsou tady třeba i kluci, co nemají základku, i když jako nejsou blbí, třeba v Mongolsku byli premianti, přijeli sem a... Ale já bych řekla, že to je kvůli té společnosti, že je nepřijala mezi sebe, a že třeba všechno neuměli, nerozuměli, tak oni to netolerovali, Aneta

Nikola se jako jediná respondentka s rasismem ani xenofobií nikdy nesetkala, občas si vyslechla narážky na vzhled třeba, ale brala to jako srandu. Nemá pocit, že by Češi byli rasistický národ, což je možná díky zkušenosti s Vietnamskou menšinou.

Jenom mě lidi, jako dělali si trošku srandu, ale nebylo to nějaký vyloženě urážlivý, to byla prostě jako sranda, že mám velkou hlavu třeba, ale nebylo to nějak rasistický vyloženě, Nikola

Myslím si, že ani Češi nejsou nějak rasistický vůči Asiatům, protože asi jsou zvyklý na ty Vietnamce a tak, Nikola

3.4.3 Vnímání etnické identity

Během rozhovorů jsem se respondentů ptala, zda se cítí být více Čechy nebo více Mongoly a někteří velmi váhali s odpovědí. Petr se nejdříve popsal jako Čech, když jsme mluvili o tom, proč neudrží vztahy s rodinou v Mongolsku. Když jsem se ho ale ptala, jestli se cítí víc jako Čech nebo jako Mongol, přiznal, že se považuje za polovičního Čecha a Mongola. Současně ale uznává, že to není jednoznačné a není to nic daného.

Dá se říct, že už jsem Čech, ale tak víš co to je otázka (smích), Petr

Já to nevím prostě. Já si myslím, že jsem napůl Mongol a napůl Čech s tím, že jako trošku víc Čech no, Petr

Podobně to cítí i Nikola, ani ona ale nezapře svůj mongolský původ, i když tam vlastně nikdy nežila a to kvůli tomu, že tu má dvojí občanství nebo proto, že umí mluvit oběma jazyky.

Když jsem tady v tom Londýně, tak se mě všichni ptají odkad' jsem a já říkám jako, že jsem z Čech, ale jako originaly from Mongolia (pozn. původem z Mongolska). Ale asi jako Čech, protože jsem tam žila celý život, že jo a to říkám i tady lidem, že od dvou let tam žiju. Ale jsem jako obojí, protože mám oba dva ty pasy, umím mluvit oběma jazyky, ale jako nežila jsem tam dlouho, Nikola

Tamara se identifikuje jako Mongolka, jelikož se považuje za velkou vlastenku. Identifikuje se s mongolským etnikem, protože neztratila kontakt s Mongolskem, který si snaží udržet, mluví mongolsky, navštěvuje pravidelně svojí rodinu v Mongolsku a má i mongolskou mentalitu, což by chtěla předat v budoucnu svým dětem.

Mluvím hodně dobře mongolsky, píšu a čtu mongolsky, jsem hodně rodině založená, volám do Mongolska za rodinou jednou týdně, jezdím tam jednou za 2 roky, poslouchám mongolský písničky, koukám na filmy, jsem vlastenec velký, s rodičema i se ségrou mluvím mongolsky, dělám všechno proto, abych neztratila kontakt s Mongolskem, a počítám s tím, že až budu mít děti, tak s nima budu mluvit mongolsky, Tamara

Já jako ani neumím říkat o Češích, jako my, já to nevnímám, že bych byla Češka, Tamara

Katka se mnou sdílela svojí zkušenost, kdy se sama vnitřně necítí být jiná, ale zároveň se necítí být Češkou, protože jí ostatní tak nevidí, proto se považuje za Mongolku. Její vnímání sebe samou je ovlivněno tím, co si o ní myslí ostatní.

Když vstoupím do nějakého nového českého prostředí, tak se ani jako necítím být nějak odlišná, možná je to tím, že vzhledem k jazyku, že se domluví všude, tak cítím se jako všichni ostatní, ale můžu se setkat se situací, kdy mě on nebudou brát jako Češku, Kateřina

I tak si myslím, že ti cizinci jsou bráni pořád jako cizinci, i když bych měla české občanství, tak si myslím, že se potkám s člověkem, který by mě bral jako Mongolku, proto se spíš přikláním k tomu, že se cítím jako Mongolka, Kateřina

Podobně to má i Aneta.

No v pohodě, ale díky tomu, že tam hodně dlouho bydlím a znají mě, ale kdybych přišla do nějaké nové, tak mě vždycky vidí, jako Asiatku a ne jako mě osobně, Aneta

Aneta se také cítí spíše jako Mongolka a to z důvodu nepřijetí do společnosti.

Nikdy bych se necítila jako Češka nikdy. Protože kvůli těm lidem co mě nepřijali mezi sebe a tak proč bych se identifikovala jako Češka, Aneta

Ne já jsem hrdá, ale kdyby se měl někdo zeptat, jako na co jsem hrdá tak asi nemám argument, jenom jsem hrdá, že jsem Mongolka, Aneta

Simona se cítí zase v Mongolsku víc doma, než v Česku, což je částečně způsobené i občasnými rasistickými narážkami, které v Mongolsku nezažívá, proto se tam cítí volněji, než tady.

Takže já jsem teď byla v tom Mongolsku, tak se mi úplně otevřely oči, úplně jsem na všechno změnila názor, úplně všechno, že chci tam žít, je mi jedno, jestli v bídě nebo ne, ale měla jsem tam volnost, byla jsem fakt doma. Tady mě taky nic nedrží, nezakazuje nic, ale je to takový, že jdeš po ulici a lidi jsou takoví... šikmoočka a takovýdle... i když teď už to moc není, Simona

Považuje se za Mongolku a je ráda, když ji tak vidí i ostatní a zároveň si jí nepletou s jinými asijskými národnostmi, vůči kterým se vymezuje. Podle ní by lidé měli chápat, že všichni Asiaté nejsou stejní, a že třeba Mongolové jsou jiní, než Číňani, Korejci a Vietnamci.

My Mongolové jsme fakt hodně patrioti, že jsem fakt hodně jako Mongolsko, Mongolsko a nedáme na to dopustit, chceme prostě aby lidi věděli, že nejsme žádní Číňani nebo Korejci, prostě, tohle fakt... oni mají úplně jinou kulturu, jsou fakt úplně jiní, my jsme spíš taková evropská Asie, my jsme k Rusku hodně, takže jsme hodně jiní, máme fakt úplně jinou mentalitu, než asijský ti Číňani a Vietnamci a takhle, fakt nesnáším, když nás k nim přirovnávají, my ani nemáme takový ty znaky, že my píšeme azbukou klasicky,
 Simona

3.4.4 Dílčí shrnutí

Skoro ve všech provedených rozhovorech jsem se setkala s tématem šikany, rasismu nebo xenofobie. Většinou se jednalo o narážky na vzhled respondentů, případně byli označeni za jinou asijskou etnickou skupinu, které napadající přisuzují negativní konotaci. Nejvíce to probíhalo na základní škole. Všichni respondenti, ale uznali, že v Praze se s touto problematikou tolik neseťkávají, a že situace celkově zlepšuje v celé České republice. Může se ale stát, že právě kvůli této zkušenosti, se imigrant může cítit jako, že není součástí této společnosti, že sem nepatří. Pokud se tak cítí i v rámci mongolské menšiny, má pak pocit, jak popisují autoři Heckmann a Bosswick, že nikam nepatří, ani do mongolské menšiny, ani do české většinové společnosti. Jako řešení pak vidí, odstěhování se do více multikulturní společnosti, kde nemá tuto negativní zkušenost.

To jak se kdo identifikuje, je ovlivněno názory ostatních na nás samotné, respektive, to jak nás vidí ostatní, tak vnímáme sami sebe. Pokud je někdo vnímaný, jako cizinec, tak se potom za cizince také považuje, přestože se necítí nějak odlišně. Je tu tedy rozdíl vnitřního vnímání sebe sama a vnějšího vnímání. Často jsem se setkávala při rozhovorech s identifikací sebe samého jako cizince, jak v České republice, tak i v Mongolsku. Toto je hodně spojeno s vnímáním ostatních, jelikož v Česku je na ně obecně pohlíženo jako na Asiaty, především kvůli vzhledu. Zároveň po příjezdu do Mongolska, jsou vlastně také považováni za cizince, sice ne vzhledově, ale jsou často jiní, co se týče chování, protože převzali částečně některé české kulturní aspekty, případně nemají tak dobrý jazyk, jelikož mají přízvuk.

Podle Bosswicka s Heckmannem se jedinec může do společnosti začlenit, aniž by proběhla tato fáze integrace, což se potvrdilo, většina dotazovaných se nepovažuje za Čechy, ale považují se za Mongoly, kteří žijí v České republice a jsou s ní do jisté míry spjati. Naučili se zde orientovat, umí jazyk a znají zdejší pravidla a kulturu. Pokud by se v budoucnu odstěhovali, jak do Mongolska, tak do jiných zemí, mohou se sem kdykoliv vrátit. Jejich identita není spojená s místem, kde žijí, ale spíše kde vyrostli, odkud pocházejí, koho mají za kamarády nebo z jaké rodiny pocházejí. Někteří berou Českou republiku, jako svůj domov, místo kde si zvykli a to je často i důvod k setrvání, cítí se tu dobře, přestože se občas setkají s odmítavým postojem.

Závěr

Hlavním cílem mé práce bylo zjistit, jak probíhá integrace u jedné generace mongolské menšiny v České republice. Integraci jsem si, pro její široký význam, rozdělila na čtyři dimenze, podle teorie sociální integrace autorů Bosswicka a Heckmanna. Všechny tyto dimenze jsou velmi úzce provázané. Například český jazyk, který se ukázal být jako nejzásadnější aspekt kulturní integrace, byl podmínkou pro navázání kontaktů, díky kterým se mongolové mohli začlenit do kolektivu. Mongolové, kteří sem přijeli ve dvou nebo i v pěti letech, se naučili jazyk ještě ve školce a měli potom méně problémů se studiem. Ti, kteří přijeli až v pozdějším věku a bylo jim víc, než deset let pak většinou museli dělat opravné zkoušky z češtiny, které jim ale pomohly získat dobrou úroveň češtiny. Kulturní integrace byla ještě zajímavá tím, jak se staví Mongolové ke dvěma vlivům kultury. Někteří přijali úplně českou kulturu, jiní převzali jen některé prvky od obou kultur a třetí variantou bylo, že se respondentka neztotožnila ani s jednou z kultur a cítila se vyčleněná a nepřijatá. Pocity nepřijetí byly způsobeny především rasistickými narážkami, které zažili skoro všichni respondenti.

Strukturální dimenze proběhla u všech dotazovaných, a také je podmíněna jazykem, díky kterému mohli Mongolové vystudovat jak základní, tak střední školu a mohli se také dostat na vysokou školu. To zvyšuje jejich možnosti zapojit se do české společnosti a získat zde práci. Pro některé byl problém získat trvalý pobyt v České Republice, který umožňuje fungovat jako občan. Na české občanství, ale bylo nahlíženo jako na velkou výhodu pro cestování, jelikož se jedná o Evropský pas a umožňuje volný pohyb po Evropě. Zajímavým zjištěním pro mě bylo, že identifikační dimenze integrace, úplně neproběhla u nikoho, kromě jedné respondentky, která se cítila být Češkou. Dotazovaní se jen ve dvou případech cítili jako víc Češi, než Mongolové, většinou se tedy hlásili k mongolskému etniku. Toto může být spojené s jedním z aspektů mongolské kultury, který respondenti charakterizovali během rozhovorů, a to s patriotismem a s důrazem na rodinu, která bývá pro Mongoly nejdůležitější. Díky tomu si dokáže majorita respondentů udržet vztahy s Mongolskem a s mongolskou kulturou. Zároveň je zde také vliv ostatních, jak vnímají Mongoly. Pokud je budou vnímat, jako cizince, budou se i oni považovat za cizince.

Za limity mé práce považuji to, že se snažím vyzkoumat všechny dimenze integrace, přičemž ani u jedné nejdu úplně do hloubky. U kulturní dimenze se nedostalo na řadu mnoho zajímavých témat, stejně tak jako u té identifikační.

Věřím, ale že můj výzkum přispěl k pochopení toho, jak integrace opravdu probíhá, jak ji vnímají přistěhovalci a čím si prochází. Prohloubil také znalosti ohledně toho, jak vnímají Mongolové svoji pozici ve společnosti, rozdílné vlivy kultur, a že se dokáží adaptovat na české prostředí. Co se týče dalšího zkoumání, tak si myslím, že by bylo zajímavé na výzkum navázat zkoumáním jiné generace, případně výzkumem pouze jedné dimenze integrace, například identifikací, která by šla určitě ještě lépe propracovat.

Použitá literatura

- ALGAN, Y., BISIN, A., VERDIER, T., MANNING, A. 2012. *Cultural Integration of Immigrants in Europe* [online]. Oxford: CEPREMAP [cit. 13.5.2017], ISBN 9780199660094. Dostupné z: <http://www.oopen.org/search?identifier=453470>
- BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav. ISBN 80-210-3875-6.
- BOSSWICK, W., HECKMANN, F. 2006. *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities*. [online] Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, [cit. 2. 5. 2017]. Dostupné z: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf.
- BRYMAN, A. 2013. *Social Research Methods*. UK: Oxford University Press.
- ČSÚ. Cizinci v ČR podle státního občanství v letech 1994 – 2016. [online] [cit. 2. 5. 2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu.
- DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. 2007. *Reflexe migračních teorií*. [online] Geografie – Sborník České geografické společnosti, 112 (2): 125-141, [cit. 2. 5. 2017]. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>
- FLICK, U. 2009. *An Introduction to Qualitative Research*. London: Sage Publications
- GORDON, M. M. 1964. *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion, and National Origins*. New York: Oxford University Press, ISBN 0-19-500896-0.
- HECKMANN, F., SCHNAPPER, D. 2003. „*The Integration of Immigrants in European Societies. National Differences and Trends of Convergence*.“ Stuttgart: Lucius & Lucius.

HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

MINISTERSTVO VNITRA. 2016. „*Koncepce integrace cizinců - Ve vzájemném respektu a Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců v roce 2016.*“ [online] [cit 12. 5. 2017]. Dostupné z: http://cizinci.cz/repository/2154/file/Aktualizovana%20KIC%20a%20Postup_2016.pdf.

Mongolové v ČR. FEISTINGEROVÁ, V., MARTÍNKOVÁ, Š., PECHOVÁ, E., LEONTIYEVA, Y. 2010. *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: Pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika*. [online] Ministerstvo vnitra ČR, s. 33-58. ISBN 978-80-7312-063-4, [cit. 2. 5. 2017]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/cs/socialni-prace/socialni-integrace/publikace-ke-stazeni-1>.

RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R., HOFÍREK, O. (eds.). 2009. *Sociální integrace přistěhovalců v ČR*. Praha: SLON.

SCHAEFER, R. T. 2013. *Sociology A Brief Introduction*. 10th edition. McGraw-Hill: New York.

SEIDLOVÁ, M. 2015. „Politická participace imigrantů jako jedna z možných forem jejich zapojení do života většinové společnosti: příklad Francie.“ *Český lid* [online] **102** (4): 403-417, [cit. 2. 5. 2017]. Dostupné z: <http://bit.ly/2qxmpsS>.

TÓTHOVÁ, V., VEISOVÁ, V., JELEČKOVÁ, M., MICHÁLKOVÁ, H., ROLANTOVÁ, L. 2011. „Životní styl mongolské minority v české republice.“ *Kontakt*: 13/3: 275–286.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Ukázka kódování

Přílohy

Příloha č. 1: Ukázka kódování

Vnímání vlastní identity. Vazba na Mongolsko. Ještě jsem se chtěla zeptat, jestli si v kontaktu s rodinou v Mongolsku?

Máma určitě jo, ale já už moc ne. Já nějak nemusím, už tu mám své kamarády prostě svůj život. Dá se říct, že už jsem Čech, ale tak víš co to je otázka (smích).

Jak se cítíš Čechem, kdybych ti dala škálu od jedničky do sedmičky. Jednička Mongol a sedmička Čech.

No já právě nevím.

Kam by ses na týhle škále jako by dal?

Vnímání vlastní identity. Kamarádi. Nemám žádný problém mluvit s Mongolama. Nemám problém mluvit s Čechama. Já si myslím, že jsem takový ten hodně sociální, takže nemám vůbec žádný problém se vyjadřovat i v jiném jazyce. Prostě všechno. Prostě nevím.

Jak se teda cítíš?

Vnímání vlastní identity. Já to nevím prostě. Já si myslím, že jsem napůl Mongol a napůl Čech s tím, že jako asi 4. Asi čtyřka no.

Jakože trošku víc k tomu Česku jo?

Jakože trošku víc Čech no.

Aha jasně. Takže jezdil si třeba do Mongolska a byl jsi tam od té doby, co jsi odjel?

Ne.

A chtěl bys třeba?

No ani ne.

Neláká tě to?

Navštěvování Mongolska. Ne tady mám svůj život a tady mě to baví.

No jasný.

Takže proč tam chodit. Máma chce, ale já ne. Takže když máma řekne, že pojedem do Mongolska tak pojedem, ale radši bych byl tady.

Kde teda vidíš svůj domov?

Vztah k ČR. Kde je můj domov? To je zase... no já nevim asi Česká republika. Mně to nevadí... Já jsem takový člověk...

Nevázaný na místo?

No nevázaný na místo. Klidně seberu věci a budu bydlet v Praze nebo v Berlíně.

Nemám s tím vůbec žádný problém.

No jasný. Hmmm Chtěla bych se zeptat, když si přijel do ČR, to jsi říkal, že ti bylo 13 a jaký to bylo pro tebe, co jsi zažíval?

No to si pěkně pamatuju. To bylo všechno takový nový a hlavně nový. Nový prostě.

Co bylo nový?

Příjezd do ČR. Budovy byly nové a lidi byly nové. Ten způsob i to auto jak jezdilo po silnici. Když jsme přijeli tak přišlo a i to auto a ten způsob jak jezdilo auto a ta silnice prostě všechno bylo nové. I když jakože když si na to teď zpětně vezmu, tak ono to nebylo tak nové, v Mongolsku to bylo taky tak, ale prostě jak jsi přišel na to nové území tak mi to přišlo všechno takový nový.